

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע"נ

ברוך דוב ז"ל בן יבלחט"א משה חיים ווידרא נ"י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ"ל

מראה מקומות רשפי אש

לע"נ מרים שיינדל צה יבלחט"א אפרים שמעון סינאוויץ

LAKEWOODDAFYOMI.COM

אפילו צאותו דחשדין ודאי זר קיימא היכא דלא אפשר כגון באשת
והו' זממ' שמחות פ"ד (ה"ב) תנן הספקות אוננין ומתאכלין עליהן
וי"ל דהתם נפקת בן טעם לראשון או בן טעם לאחרון דגנאי הדבר
שלא יתאכלנו וזו ודאי הוא ודאי זנו של אחד מהן:

ורידיה או"י וזרין ממשעבדי
ובהני חמש בני חורין
פריק ליה לבריה. ודאי' היכי טריף
ממשעבדי הא אין נפרעין מנכסין
משעבדים נמוקס טעם בני חורין
והא איכא חמש בני חורין וחס היה
פורק זנו מחלה היה ניחא ודאי'
אכתי ליהדרי לקוחות (א) מהני חמש
שפדה כהן זנו דמה נפקש שעבדו
קודם ללידת זנו דלא לידת זנו
קדמה אס כן היה יכול לטרוף מן
הלקוחות לפדיון זנו כמו לפדיון
עלמנו וי"ל דהכא מלקוחות שקנו
מאזני לפיכך אין חורין על הנכסין
שקנה הוא ועוד וי"ל כגון שלא כתב
לקוחות דלקני והוא קנה הכן חמש
בני חרי אחרי כן ואפי' היכא דכתב
ליה דלקני צעיא (א) בפרק מי שמת
(ב"ב דף ק"ג) אכל היכא דלא כתב
ליה (א) קיימא לן דלא משמעבד ואס
תאמר אי הוה משעבדי נכסין
שקנה מאזני ניחא אכל נכסין
שקנה הוא היכי משמעבדי לפדיונו
ליה אימת (א) חל חיוב פדיון עלמנו
כשהציב שמי שערות שנעשה גדול
חו לא אשתעבד נכסין שקנה אחרי
כן דלא כתב ליה לכהן דלקני וזריך
לומר דלא כרחין מיירי כשירש
מאזני מעה לרי' יהודה נמי וימנין
דמשכת (א) להארי קודם לצנו כגון
שאין לו נכסין מאזני ומשעבדי
שערות קנה הוי קרקעות ומכרם
לאחר לידת זנו ולפדיון זנו אזיל
וטריף ממשעבדי ועוד וי"ל דנכסין
שקנה אחרי כן חל עליהו שעבדו
לענין פדיון ואפי' דלא כתב (א) דלקני
דכל שעתא ושעתא רכיב עליה חיוב
פדיון וכיון דחשדין ליה כמלוה צטרך
הוי אפילו נכתב לאחר שקנה

שיטה מקובצת

(א) פדיו תני אין כנוי
פדיו. גליון פדיו תימה
אמאי משבש בהייחא
דהאי תנא איתני כרב
ועוד הא קי"ל הלכה
כרב באיסורי. תוס'
הראש"ש ז"ל: ואפי'
דקיי"ל כל היכא דלדיני
רב ושמואל הלכה כרב
באיסורי. וכשמואל
בדיני חבא הלכתא בתורה
דשמואל. בקצת ספרים
שישני אינו וכן משמע
מתוס' הראש"ש: (ב) גמי
מאי מנה: (ג) תנינא
אמר איסורא אסוריתא
תי' סרסאי נמוק:
(ד) פריק לבריה מיד:
(ה) הלקוחות קדם אחר ר'
נמוק: (ו) ולא פורש ל'
אות' (ז) נמוק: (ח) סליים
קטניס הדין: (ט) בדיני
בדיני האמור בכל
התלמוד שהוא דיני
מדינה שמינית שבדיני
צורי שהוא שש מעה
שמיני שבדיני מדינה
והוינו אסוריתא הוא
סלע מדינה סרסאי ומדי'
חמש מינייהו לפדיון
הו' חנינא תנא הוא
ופליג אמתי' סרסאי:
(י) לקוחות אחי חמש:
(יא) צעיא היא בפרק:
(יב) ליה פשיטא לן ר' לוי:
(יג) אימת תתל חיוב:
(יד) דמשכת הדא
קודם: (טז) כתב לכהן
דלקני: (יז) מנה דהסלע:
ד': (יח) שלשים שקלים:
(יט) אבל רי"ח מוקדק
דינו: (כ) דאמר
איסוריתא סרסוריתא
דמודבנא: (כא) דדינא
מדינה שמינית: (כב) צורי
ודינר צורי גופיה:
(כג) דינר דר' חנינא
דפרש: (כד) דינר דבריה
הוב איירי כמו דינר
הדרינא הוב דהבא
דדינר: (כה) דינר
כולם בדיני הוב:
(כו) דר' אפי אומר הוב
צורי כלומר ה' סלעים
של צורי הן סלעים של
בן: (כז) דינר הוב של:
(כח) צורי הוא דינר:
(כט) שמואל
(ל) עשרה מאות של:
(לא) זה דבאן פירש
דינר: (לב) בעשרים
כדפרש"י דשיעורו כה'
סלעים: (לג) איסוריתא
אסוריתא: (לד) סרסוריתא
וגרוא: (לה) לשון סרסאי
ש הוא על שם סרסאי:
(לו) הש"ס ההוא לא
מוזבן אלא בעשרים:
(לז) ששורה שמה סלעים
מסלעים של: (לח) כ"ד
והרד"ל שותתא מאותן
כ"ד: (לח) וזו ופליג דנקא
ורומה:

ה"ש. ממתימין מה האב בתוך שלשים נחוקת שלא נפדה כו'.
עד שיצא ראה גרסין ואי מייתי ראה הוי פדוי וקשיא לשמואל:
ודידיה. חמש סלעים לדיה לזיל כהן וטריף ממשעבדי שרטי
שיעבדו של כהן קדם והיינו דקאמר שמואלו על אצוי כלומר
שמואלו שנתעבדו אוחן נכסין לכהן:
ובהני חמש בני חרי פריק (א) ב"ב.
מיד דאי יהיב בני חרי משום פדיון
לדיה חו לא מיפריק זנו דשמה
שיעבד הלקוחות (א) קודם ללידת זנו:
לאו בכתיבה בשטר דמיא. ואי יהיב
בני חרי נשצל פדיון זנו חו לא
מיפריק איהו דכהן לא מזי טריף
לקוחות: **מתני'** מנה צורי. מפרש
בגמרא: החמישים של אונס ושל בפתה.
כלומר וכן חמשים של אונס וכו':
ובולין בשקף הקדש. דהו עשרין מעין
ואותן מעין שבמעות מנה זורי וצמ'
מפרש למה לי למיהדר ולמיתני האי
וכו': הוין מושקלים. שקלים הנאים
בלשכה באלר אין מצינן שם אלא
מטבע של חזי שקלים: **גמ'** מנה
ש' צורי. (א) היצא צמדינת זורי דהסלע
ד' זויס והוה זמשקל וזב של משקל
שני פשיטין ומתנה למיהדר דברול:
רבי אמי אומר. סלע זורי היינו דינר
ערבא ישמעאלי ולא (א) פירש לי שיעורו
ומתלתי נחשבות הגאונים צללים
שנעשה דינרים האמורים ככל הש"ס
שהדינר שש מעה כסף עושין עשרה
מאותן של ערבא ובלשון ערבי
קורין אותה מוגרעות: איסוריתא
סופריתא. סלעים (א) מיושנים:
דמודבנא תמיא. מניייהו דינר (א):
דינר

הכא נמי לא שניא ושמואל אמר לך התם בידו
לקדשה מעבשיו הכא אין בידו לפדותו
מעבשיו ואפי' דקיימא לן דכל היכא דפליגי
**רב ושמואל הלכתא (א) כרב באיסורי וכשמואל
בדיני הכא הלכתא כוותיה דשמואל תנן מת
בתוך ל' יום אפי' שנתן לכהן יהויר לו חמש
סלעים מטעמא דמת הא לא מת בנו פדוי
הכא במאי עסקינן דאיתנהו למעות (ב) תא
שמע בחוקת שלא נפדה עד (ג) שיאמרו לו
שנפדה התם נמי דאיתנהו למעות בעינייהו
תני תנא קמיה דרב יהודה הפודה את בנו
בתוך שלשים יום בנו פדוי אמר ליה שמואל
אמר אין בנו פדוי ואת אמרת בנו פדוי (ג)
(א) ואפי' דקיימא לן כרב באיסורי וכשמואל
בדיני הכא הלכתא כותיה דשמואל: הוא
לפדות ובנו לפדות הוא קודם לבנו וכו':
תנו רבנן (ב) הוא לפדות ובנו לפדות הוא קודם
לבנו רבי יהודה אומר בנו קודמו שמוצתו על
אביו ומצות בנו עליו אמר ר' ירמיה (א) הכר
מודים היכא דליכא אלא חמש סלעים הוא
קודם לבנו מאי מטעמא דמצוה דדיה עדיף כי
פלוגי היכא דאיכא חמש משועבדות וחמש
בני חורין ר' יהודה סבר (א) מלוה הכתובה
בתורה ככתובה בשטר דמיא ודידיה אזיל
וטריף ממשעבדי ובהני חמש בני חורין פריק
ליה לבריה ורבנן סברי מלוה הכתובה בתורה**

לאו ככתובה בשטר דמיא (א) הלכך מצוה דדיה עדיף: **מתני'** (א) חמש
סלעים של בן במנה צורי שלשים של עבד (א) החמישים של אונס ושל
מפתה (א) ומאה של מוציא שם רע כולם בשקל הקדש במנה צורי (א) וכולן
נפרין בכסף ובשוה כסף חוין (א) מושקלים: **גמ'** (א) מנה צורי אמר רבי
אסי מנה של צורי רבי אמי אמר דינר אמר רבי חנינא (א) אמר
איסוריתא סרסאי דמודבנא תמיא בדינר אמר רבי חנינא (א) אמר
רבי

התם בידו לקדשה
מעבשיו אפי' בתוך
שלשים הלכך חוין קדושי
ואפי' דנתעבדו המעות:
הא לא מת בנו פדוי
אפי' נתן לו קודם:
אמרו לו שנפדה הא
דמיון לו הוה הוי פדוי:
לאו ככתובה בשטר
דמיא ולא גבי משעבדי
ולכא אלא ה' בני חורין:
מנה של צור כ"ה
שקלים במנה של תורה:
ר' אמי אמר דינר:
ערביא נמי הוי פדוי:
איסוריתא סרסאי סלע
של אותו מקום שהן
קלים שנתנין מהן ח'
בדינר של זהב דינר של
זהב הוי ה' פשיטין
למשקל הברזל: דינר
כסף ב' ומתנה משקל
בבא ודינר זהב כסלעים
דאורייתא אין דינר
למכר אלא כ"ד סלעים
של כסף שהן כ"ד זוז
דהאי זוז דינר הוא והאי
דקאמר ר' יוחנן כ"ה זוז
אונס זוז נכנס להכריז
כ"ד זוזין אס הוי שוקלין
כל זוזין לבד: ס"א
סרסאי כלומר שהוא
כסרסור שבו עושין כל
תורה:

(א) מנה כ"ד: ע"ש.
(ב) וי"ל שיביא ראיה.
(ג) דקדושין כ"ה. ע"ש.
(ד) ועינין וי: ע"ש.
(ה) דקדושין י"א: (ו) וי'
ה"ק היצא צמדינת זור
ושיעורו של אותה מנה
כ"ה סלעים והסלע ד'
זויס כ"ה סלע וע'
בשטר' שמואל דברי
רש"י ב"ב ז' (א) וטריף
מהני ז' ז' (ב) ס' ס' ס' ס'
קודם ללנו ז' ז'
(ג) ופי' חוין קדושין
כ"ה סלעים וי' ז' ז'
מנה זור ושיעורו של אותה
כ"ה סלעים והסלע
ד' זויס. (ד) ז' סלע
(ה) דקאמר ז' ז'
(ו) ופי' חוין קדושין
כ"ה סלעים וי' ז' ז'
דינר ז' ז' (ב) ג' ז' ז'
שיעורא דברי אפי מנה
זורי כלומר סלעים ה'
מפרש על מנה הן ה'
סלעים של בן ר' אמי
אמר כ"ה סלעים היינו
דינר ז' ז' (ג) מ' סלעים
דינר ז' ז' (ד) ג' ז' ז'
של בן ר' אמי אמר ה' סלעים
(ה) דל זור מוצין
נעשרים ומתנה והאי של
סרסאי שהוא שמה היינו
שלשים ושנים ז' ז'
(ז) שייך לקנות.

הנהרות הב"ה

(א) גמי למעות בעיניהו
מ"ש: (ב) שם ז' ז'
אמתי נמי פדוי חני' אין
בנו פדוי ואפי' דקיימא
לן: (א) שם מנשנה
והחמישים של אונס:
(ד) שם חוין מן
השקלים:

גליון הש"ס

גמ' וכשמואל בדיני.
ע' גענין ס ע"ב מדיה
והשמה:

רבינו גרשום

התם בידו לקדשה
מעבשיו אפי' בתוך
שלשים הלכך חוין קדושי
ואפי' דנתעבדו המעות:
הא לא מת בנו פדוי
אפי' נתן לו קודם:
אמרו לו שנפדה הא
דמיון לו הוה הוי פדוי:
לאו ככתובה בשטר
דמיא ולא גבי משעבדי
ולכא אלא ה' בני חורין:
מנה של צור כ"ה
שקלים במנה של תורה:
ר' אמי אמר דינר:
ערביא נמי הוי פדוי:
איסוריתא סרסאי סלע
של אותו מקום שהן
קלים שנתנין מהן ח'
בדינר של זהב דינר של
זהב הוי ה' פשיטין
למשקל הברזל: דינר
כסף ב' ומתנה משקל
בבא ודינר זהב כסלעים
דאורייתא אין דינר
למכר אלא כ"ד סלעים
של כסף שהן כ"ד זוז
דהאי זוז דינר הוא והאי
דקאמר ר' יוחנן כ"ה זוז
אונס זוז נכנס להכריז
כ"ד זוזין אס הוי שוקלין
כל זוזין לבד: ס"א
סרסאי כלומר שהוא
כסרסור שבו עושין כל
תורה:

ביצה

פרק ראשון

ביצה

מסורת הש"ס
עם הוספות

ותנן

אין מבטלין איסור דבתחילה. ואלע"ג דמדלוריימא חד צמרי צמיל היינו היכא דמיערב ממילא אכל למעברניה זידים לצטולי אסור דכ"י חזק צמק צמק' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה של תרומה שנפלה לתוך משעים ומשעה של חולץ ומורה ונפלה לתוך סאה של חולץ ור"ל ע"פ שוגג בשוגג מותר צמזד אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה ומשני הני מילי דלאורייתא אכל דרצנן מבטלין ומש"ה הפילה אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה אכל הכא לא אמרינן הכי דשפיר מבטלין לכתחילה ואם תמאנן לעיל (ג:): גבי עגול דהוי תרומה דרצנן יוסף עליו ויבטל וי"ל דהא דלמך דרצנן מבטלין * היינו דצנר שעיקרו מדרצנן כגון מוקצה דעיקרו אינו אלא מדרצנן אכל דצנר שעיקרו מדלוריימא כגון תרומה דליכא שום דבר דלאורייתא כגון דגן תירוש ויזכר אפילו צמקוס שאינו אלא מדרצנן כגון בשאר פירות אין מבטלין וכן משמע פ' גיד הנשה (חולין טז). גבי הייא פלגא דזיתא דתרצה נפל דקולא סבר מר זב"ר דאשי לשעריניה נחלתן פלגי דזיתא א"ל אציה אל חולו דשיעורי כו' ואין מבטלין ואמאי^א לא הוסיף עליהן עד [ששים]^ב כדי לצטל אותם אלא שמע מינה כיון דעיקר אסורו דלאורייתא כגון היכא דליכא כזית הכי נמי^ג דליכא כזית וליכא אלא איסור דרצנן אין מבטלין: ונתקבלו

איכו השתא איסור דבתחילה. ואלע"ג דמדלוריימא חד צמרי צמיל היינו היכא דמיערב ממילא אכל למעברניה זידים לצטולי אסור דכ"י חזק צמק צמק' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה של תרומה שנפלה לתוך משעים ומשעה של חולץ ומורה ונפלה לתוך סאה של חולץ ור"ל ע"פ שוגג בשוגג מותר צמזד אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה ומשני הני מילי דלאורייתא אכל דרצנן מבטלין ומש"ה הפילה אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה אכל הכא לא אמרינן הכי דשפיר מבטלין לכתחילה ואם תמאנן לעיל (ג:): גבי עגול דהוי תרומה דרצנן יוסף עליו ויבטל וי"ל דהא דלמך דרצנן מבטלין * היינו דצנר שעיקרו מדרצנן כגון מוקצה דעיקרו אינו אלא מדרצנן אכל דצנר שעיקרו מדלוריימא כגון תרומה דליכא שום דבר דלאורייתא כגון דגן תירוש ויזכר אפילו צמקוס שאינו אלא מדרצנן כגון בשאר פירות אין מבטלין וכן משמע פ' גיד הנשה (חולין טז). גבי הייא פלגא דזיתא דתרצה נפל דקולא סבר מר זב"ר דאשי לשעריניה נחלתן פלגי דזיתא א"ל אציה אל חולו דשיעורי כו' ואין מבטלין ואמאי^א לא הוסיף עליהן עד [ששים]^ב כדי לצטל אותם אלא שמע מינה כיון דעיקר אסורו דלאורייתא כגון היכא דליכא כזית הכי נמי^ג דליכא כזית וליכא אלא איסור דרצנן אין מבטלין: ונתקבלו

רבינו חננאל

אמר רבא הלכתא כותיה דרב בהני תלת בין לקולא בין לחומרא. חזא הן דאמון ואידן ב' י"ט של ר"ה רב אמר גרדה בראשון אסורה אפילו בשני ואידן ב' י"ט של גליות רב אמר גרדה בראשון מותרת בשני. ורב אסי מספקא ליה והנה עבדי לחומרא מבדיל מיומא טבא לחבריה שמא י"ט שמי חול הוא ונקיש שמא אחרול היה חול ונקישו ביום שני י"ט אמר רבא כותיה דרב אסי מסתברא כי דהואה אביי דתנן כרב מסתברא דהא דתנן בראשונה כו'. ואסיקנא והאידנא דדיעין בקביעא דירחא ומי עבדינן תרי יומי אמר אביי כותיה דרב מסתברא * דתנן 'בראשונה היו משיאין משואות משקלקלו הכותים שיהיו שלוחין יוצאין ואילו בטלו כותים עבדינן חד יומא והיכא דמטו שלוחין עבדינן חד יומא והשתא דידעין בקביעא דירחא מאי טעמא עבדינן תרי יומי משום דשלחו מתם "הזהרו" במנהג אבותיכם בדיכם" זמנין דגזרו המלכות גזרה^א ואתי לאקלקולי אתמר שני ימים טובים של ר"ה רב ושמואל דאמרי תרוייהו * גולדה בזה אסורה בזה דתנן * בראשונה היו מקבלין עדות החרש כל היום (בבלי^ב) פעם אחת גשתהו העדים לבא ונתקלקלו

איכו השתא איסור דבתחילה. ואלע"ג דמדלוריימא חד צמרי צמיל היינו היכא דמיערב ממילא אכל למעברניה זידים לצטולי אסור דכ"י חזק צמק צמק' תרומות (פ"ה מ"ט) סאה של תרומה שנפלה לתוך משעים ומשעה של חולץ ומורה ונפלה לתוך סאה של חולץ ור"ל ע"פ שוגג בשוגג מותר צמזד אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה ומשני הני מילי דלאורייתא אכל דרצנן מבטלין ומש"ה הפילה אסור דאין מבטלין איסור לכתחילה אכל הכא לא אמרינן הכי דשפיר מבטלין לכתחילה ואם תמאנן לעיל (ג:): גבי עגול דהוי תרומה דרצנן יוסף עליו ויבטל וי"ל דהא דלמך דרצנן מבטלין * היינו דצנר שעיקרו מדרצנן כגון מוקצה דעיקרו אינו אלא מדרצנן אכל דצנר שעיקרו מדלוריימא כגון תרומה דליכא שום דבר דלאורייתא כגון דגן תירוש ויזכר אפילו צמקוס שאינו אלא מדרצנן כגון בשאר פירות אין מבטלין וכן משמע פ' גיד הנשה (חולין טז). גבי הייא פלגא דזיתא דתרצה נפל דקולא סבר מר זב"ר דאשי לשעריניה נחלתן פלגי דזיתא א"ל אציה אל חולו דשיעורי כו' ואין מבטלין ואמאי^א לא הוסיף עליהן עד [ששים]^ב כדי לצטל אותם אלא שמע מינה כיון דעיקר אסורו דלאורייתא כגון היכא דליכא כזית הכי נמי^ג דליכא כזית וליכא אלא איסור דרצנן אין מבטלין: ונתקבלו

אם ציוס שלשים ואחד ועושין צ' ימים י"ט מספק ומדלוריימא ציוס הראשון צמון וציוס השני^א צמון ומו לא: מותרת בזה. דחד מיייהו חול הוא וממה נפשך שריא: אסורה בזה. דלמפרט ואולי: ליימא קסבר רב אסי קדושה אחת היא. חכמים קבעו על צני גולה לעשותם לדורות מתמת ספק זה והטעום עליהם כחומר יוס ארוך: והא רב אסי מבדיל. ומצד המבדיל צין קדש לחול דקסבר קים לן בקביעא דירחא וי"ט שני חול גמור הוא ומשום מנהג אבותינו שלא ידעו בקביעא החדש כמונו ועשאונו מספק מלאיין אנתנו עושין אותם: ספוקי מספקא ליה. אם חק חכמים הוא שהוטל על הגליות לדורות ואפילו ירצו צהם חכמים ידעו העמים יהיו עושין אותן שנים א"כ הכי הוא מדברי סופרים כיוס ארוך או אם הן עשאונו מלאיין מספק וחד מיייהו חול ולמאן דקיס ליה בקביעא דירחא צני אכדולי: כותיה דרב אסי מסתברא. דאסיר: קים לן בקביעא דירחא. על ידי חשדן שמתשפין חולדתו לנו למדס אם נראה ציוס שלשים אם לא: ועבדינן תרי יומי. אלמא חק קבעו הוא מתקנת חכמים על ישראל הרמוקיס לעשותן ואפילו צלל ספק הלכן כחד יומא אריכא שוינאו: כותיה דרב מסתברא. שאינו חק אלא מדלגת הספק הממירוס עליהם הגליות: בראשונה. קודם שקלקלו הכותים והשיאו הם משואות ציוס שלא קבעו צו החדש כדי להטעות את ישראל: משיאין משואות. כמו להעלותם משאת העשן מן העיר (שופטים ב) (סימן) דתעברה וצראש השנה^א מפרש להו וצנה היו יודעין כל צני הגליות הקרובים והרמוקיס את קביעא החדש ולא היו עושין אלא י"ט אחד בכל מקום: שיהו שלוחים יוצאים. ועד מקום שיכול^ב להגיע צמון חמשה עשר^ג ימים הם מודיעים ועושין יוס אחד והשאר עושין שני ימים: ואילו בפ"ו הכותים. דהרינן ועבדינן משואות צראש ההרים ידעו הכל: ועבדי חד יומא. צלל דוכתא והאידנא נמי היכא דמטו שלוחין קודם י"ט עבדי חד יומא שמע מינה לא קבעו עליהם צמקנה לדורות: דגזרי המלכות גזרה. שלא יתעסקו צמורה וישמחו סוד העיבור מכס ותעבדו נמי חד יומא ואתי לקלקולי ולעשות חסר מלא ומלא חסר ותאלכו חזק צפסס: אסורה בזה. שהם זדאי חוק קבעו להיות כיוס ארוך מדרצנן שמתחילה לא מתמת ספק התחילו לעשות: ב"ה היום. יוס שלשים של אלול ומצערב היו אסורין צמלאכה שמה יתקדש החדש למחר ומלאה שלילה הזה י"ט שכן כל היום מנפין לעדות רואי הלבנה אולי יצאו וכל עשה שצאין עד שתתקדש היו מקבלין עדותן ומקדשין החדש צו ציוס: ונתקבלו

(א) לקמן (ה: ג) עין חס' עירובין מ. סד"ה (א) א' (ג) שם כע. ע"ש. (ד) ע"י ר"ש ספ"ה (ה) רמב"ם (ו) ר"ה כג. (ז) עין חס' סוכה מד: (ח) ד"ה כאן (ז) ע"י חס' פסחים גא: ד"ה כגון וסוכה מג: ד"ה לא ותו' (ח) תענית ד"ה מאמת. (ט) ר"ה (ט) ע"י כב ע"ב.

גליון הש"ס

גמ' והא רב אבי מבדיל. עין רמב"ם סוכה דף מו ע"א ד"ה גלגל: תוס' ד"ה ותנן וכו' היינו דבר ששקרו. ע"י פסחים דף ג ע"א חס' ד"ה ל' הסי' (ט) ע"י כב ע"ב.

ליקוטי רש"י

מרבא. עלין ומנטלין ציוס (שבת טז.). משיאין משואות. לאמר שקדשו המש ולא היו נקייין לשכור שלמים לצלות גולה להודיע כי המשואות מודיעים אותן (ר"ה כב:).

הגהות וצינונים

(א) צ"ל דגזרי שמדא (דפ"ה: ג) (במשנה דפ"ה) ליתא (גליות): (ג) צ"ל ציוס טוב (רש"י): (ד) המהרש"ל מחק: (ה) צ"ל השמיני (חשק שלמה) ובכתי' ליתא מחיבת ועושין ב' ימים עד סוף הדיבור: (ו) בכתי' שהיו יבוליים: (ז) עין רש"י למה כתב (ח) עין רש"י: (ט) ס"א ואי מבטלין אמאי לא (חכ"מ): (ע) מאה רש"י (גליות) כ"ה גם דפרויד: (פ) הכי נמי היכא דליכא כצ"ל (גליות):

חשק שלמה על רבינו חננאל (א) א"ט מוקד לצטל איסור לכתחילה אפילו בחול אסור וי"ט. (ב) ומשעה דאי לא צטלי אסור לאפסי ועי' פסחים ד' כ"ו ט"ז ד"ה ס"א וי"ט.

דאמרינן אמר ר' יוחנן פרת חטאת אינה משנה עגלה ערופה אינה משנה, אלמא אי סלקא מתניתין ולא סלקא מברייתא, ואף מסברא דחינן מתניתין כולה, כי ההיא דחינן בטהרות מסרק של פשתן שניטלו שיגיו, ואמרינן בהחולץ ר' יוחנן ור"ל דאמרי תרווייהו זו אינה משנה ולא עבדינן כוותיה, ממאי דמסיימי דוקני וכו' עכ"ל, מיהו בעיקר דברי תוס', דאיכא פלוגתא אי רב הוי תנא או אמורא, אינו נראה כן מדברי רבינו שרירא, וז"ל והווי נמי רבנן אחריני דאיתנינן תנאי ואמוראי, כגון ר' חנינא ור' ינאי ורב דהווי תלמידי דרבי וכו' ובכמה דוכתי אמרינן רב תנא ופליג, והווי נמי רבנן אחריני דהווי אמוראי בלחוד, כגון שמואל ורב שילא וכו' עכ"ל, ונראה הכונה, דהווי תנאי ואמוראי" שהיו במדרגה ממוצעת בין תנאי לאמוראי, וע"כ חולקים על תנאים וגם אמוראים חולקים עליהם, אלא דאכתי לא מיתרצא קושית תוס' שם לימא ר' יוחנן אנא דאמרי כרב דהוא תנא, וחיידוש גדול נמצא בחידושי הרמב"ן — ב"ב קל"א — דהא דמותבינן תיובתא מתנא לאמורא הוא רק אם דברי התנא נשנו במשנה או בברייתא, אבל אם הן בלשון מימרא אפשר לחלוק על דברי התנא, וכן כתב שם בשיטה בשם רבינו יונה, ואף על פי שאין דרך האמוראין לחלוק על החנאים, הני מילי בדבר שסיימו אותו במשנה או בברייתא" וכן נראה מלשון הגמ' גיטין דף מ"ב, מימרא הוא ומימרא לרבא לא ס"ל, ופירש רש"י מימרא בעלמא היא ואינה לא משנה ולא ברייתא, ונראה טעם החילוק הזה, משום דמשניות וברייתות נסדרו בהסכם כל חכמי הדור, [וזהו טעם מ"ש בתוס' דדין מחלוקת ואח"כ סתם אינו תלוי בסידור המשנה שסידר רבי אלא לפי הסדר ששנה לתלמידיו, היינו דכח סתם משנה אינו מפני הכרעתו של רבי דמאי אולמא דרבי משאר תנאי אלא מפני הסכמת כל חכמי הדור שלמד עמהן] אבל מימרא נאמרה על דעת עצמו של התנא שאמרה, ולפי"ז נמצא דהחילוק אינו בין תנאי לאמוראי אלא בין משנה וברייתא למימרא, ונמצא בגמ' דמקשינן גם מאמוראי קמאי כגון רב ורבה אף דהן מימרא, וצ"ל דמ"מ לא

לקמן דף קע"ד מבואר דלא נחתינן לניכסיה, משום דאין תובעין את הערב תחלה ומ"ש הכא, והרשב"א גיטין נ' הקשה איך אפשר לגבות ממשעבדי במקום בנ"ח בלא תיקון עולם, והא אין תובעין מן הערב תחלה, ותי' דנכסים עיקר אסמכתיה עלייהו, וכיון דליכא בינונית בנ"ח מצי אמר שיעבודי גבך ע"ש, ואף דבשני יוסף ב"ש אין גובין מנכסים אף דמפסיד לגמרי, בכורות מ"ח, מה"ט דלא יתבע ערב תחלה, וא"כ כ"ש הכא דאין נ"מ אלא מבינונית לזיבורית, צ"ל דשאני התם דאין הלוח חייב, וכי ליכא לוח ליכא ערב, אבל הכא הלוח חייב בבינונית אלא שאין לו נכסים, בכה"ג גובה מלוקח מטעמא דא"ל שיעבודי גבך.

תרלב) תוד"ה ורשב"ג וכו' דס"ל כר"א בגיטין ולא בשטרות, הנה לכאורה היה נראה, דבגט צריך שיהא בו כל דיני שטר, אלא דיתר גט על שטר בדינים המיוחדין בגט אבל לא גרע בדינו משטר, אמנם מכאן מוכח שאינו כן, דלהך מ"ד צריך בשטר ע"ח, משום דכתיב וכתוב בספר והתום, ומ"מ בגט ע"מ כרתי ולא בעי ע"ח, וכן מוכח מדקאמר בגמ' דבעל נותן שכר הסופר דכתיב ונתן, ולא קאמר טעמא דבשטר בעי ספר מקנה, גיטין כ'.

תרלג) דף ק"ע. אמר רב אין הלכה לא כר' יהודה ולא כר"י, ופירש"ם דרב תנא ופליג, ובתוס' כתובות ד"ח כתבו דר' יוחנן פליג בזה, וכיון דקיי"ל רב ור"י הלכה כר"י א"כ ס"ל דרב אינו תנא ולא יוכל לחלוק על תנאים, וקשה איך פסקינן הכא הילכתא כרב נגד המשנה, וד"ז שאלתי מכ' מו"ר הגר"ח הלוי זצ"ל מבריסק, והשיב, דבאמת גם אמורא יש בכוחו לחלוק על תנא, והא דמותבינן תיובתא מתנאי לאמוראי, הוא משום דאמורא אינו חולק על תנא, ואילו ידע דברי התנא לא היה חולק עליו, אבל במקום שחולק להדיא, אפשר להיות הלכה כמותו עכ"ד, ונראה מוכח כן ממה שנמצא בגמ' בכמה מקומות שאמרו האמוראים על משנה זו אינה משנה, וז"ל רב שרירא גאון באגרתו, והיכא דמשכחינן במתניתין מילתא משבשתא, וצריכא למסמי מינה מידי דאית בה קושיא ולא סליק, אמרינן סמי מכאן כך וכך, כי הנך דאותו ואת בנו

שכך הוא דין שטר שלא נחוש עליו שום חשש פסול בלא ראייה.

תרל"ו תוד"ה אלא עדים שעשו וכו' גזירה משום מוקדם, ומשמע דאי לא גזירה גם עדים יכולין לכתוב מזמן ראשון וא"צ דעת הלוח, והטעם, מפני שכבר נתחייב קודם כתיבת שטר זה, ועכשיו אינו ניתוסף עליו חיוב יותר, וגבי זכו לו בשדה וכתבו לו השטר דחוזר בשטר ואינו חוזר בשדה הקשו בתוס' ב"ב דף ע"ו, אמאי חוזר בשטר, ותירצו דנפסד בכתיבת השטר עיי"ש, והרמב"ן תירץ, דאפילו לית ליה פסידא כלל א"א לכתוב שטר שלא מדעת המתחייב, ובדעת תוס' נראה, דכיון דהכא אינו מתחייב בכלום ע"י כתיבת השטר לא שייך דעת המתחייב, ודברי הרמב"ן צ"ע, כיון דכבר נקנית השדה למקבל, למה לא יוכלו לכתוב לו שטר ראייה שהשדה היא עכשיו שלו, ומה בכך שמתחלה היתה השדה של הנותן, הא עכשיו אין לו שייכות אל השדה יותר מאיש אחר, ואם נאמר דהיכא דליכא מתחייב א"א כלל לכתוב שטר, א"כ גם מדעת הנותן אין לכתוב כיון דעכשיו אין לו שייכות להשדה, ובפ' השותפין דף ד' הוצא לית ליה תקנתא אלא בשטרא, והיינו שהעדים כותבין לו שהוא עשה הגדר משלו, משום דבזה ליכא מתחייב עדים יכולין לכתוב.

תרל"ז דף קע"ב. בכורות מ"ח, ביוסף בן שמעון שלקח שדה מיוסף ב"ש אחר, ס"ל לר' ירמיה, דהמלוה גובה מהלוקח ממ"ג, ורבא פליג, דנכסוהי דאיניש ערבין ביה, וכי ליכא ליה ליכא (עדים) [ערב], ופסק הטור כרבא, והרמב"ם השמיט דין זה וצריך טעם להשמטתו, והנה פשוט דלא אמרי' כי ליכא ליה ליכא ערב אלא אם הלוח פטור מדינא, אבל אם הלוח חייב אלא שא"א לגבות ממנו מפני שהוא כופר, או שהוא גברא אלמא, ודאי נפרעין מהערב, וא"כ במוציא שטר על יוסף ב"ש, אילו הודה שהוא לוח חייב לשלב, אלא שבשעה שהוא כופר א"א לגבות ממנו, ובכה"ג לא מיקרי ליכא ליה, והיה אפשר לומר דאפילו אם יודה שהוא לוח מ"מ א"א לגבות מלקוחות, אף אם הלקוחות ג"כ מודים, משום דלגבות

מותבינן תיובתא מינייהו, כמו דמותבינן ממשנה או ברייתא, אלא דהיכא דאפשר לשנויי משנינן, מיהו בסוגיא דיאוש שלא מדעת קאי בתיובתא לרבא ממימרא דר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק [שמעתי] וע"ע ברש"י גדה דף כ"ו ע"א ד"ה אמר אביי וכו' לא תימא חני ר' חייא וכו' אלא אימא אמר ר"ח וכו' ור"ח תנא ואמורא וכו' עיי"ש.

תרל"ד דף קע"א. שטר מאוחר הוא. ובגמ' סנהדרין דף ל"ב פריך דליכא דרישה וחקירה, ובר"ן ספ"ק דכתובות הביא דעת בעה"מ דבשטר ליכא כלל דין הזמה, דאין לך בו אלא חידושו בעדות בע"פ, והקשה בש"ך סי' ל"ח, דא"כ מאי פריך בגמ' משטר על עדות בע"פ, דהא טעמא דצריך דו"ח הוא משום דבעי עדות שאתה יכול להזימה, אמנם בגמ' מבואר דדו"ח ילפינן מקראי, והוא דין בפני עצמו, אלא דהשתא דידיעין מקראי דצריך שבע חקירות ממילא צריך שיהא אפשר להזימן בכל שבע חקירות, והא דקאמר בגמ' סנהדרין דף מ"א, טעמא דאיני יודע בחקירות משום דהוי עדות שאאי"ל, היינו דאי לאו ה"ט היה דין חקירות כדין בדיקות, דא"י כשר בהן, אף דצריך בדיקות מדאורייתא, אבל עיקר דין חקירות הוא גזה"כ בפ"ע, ואינו מטעם שאי"ל, וכיון דבשטר אנו תולין שמא איחרוהו, א"כ הוי כאילו אין כתוב בו זמן כלל, אלא דקושי' הש"ך היא דאפילו אין בו זמן כלל לא גרע מאומר א"י בחקירות דכשר, אי לאו טעמא דבעי יכול להזימה, ושמא י"ל לדעת בעה"מ, דאף דא"י בבדיקות כשר, מ"מ אם לא נבדקו כלל גרע מא"י, שהתורה הצריכה בדיקה שמא יכחישו זא"ז, ובשטר שאין בו זמן הוי כאילו לא נבדקו כלל, דחקירות בעדות בשטר הוי כבדיקות בעדות בע"פ.

תרל"ה שם. רשב"ם ד"ה שטר מאוחר וכו' כמו שפירש ר"ח וכו' קיום שטרות מדרבנן ש"מ שהבא ליפסול שטר עליו הראיה, הילכך מעמידין שטר זה בחזקת מאוחר והטוען כי מוקדם הוא לפוסלו עליו הראיה עכ"ל ר"ח, ומבואר מלשון זה דהא דא"צ קיום מדאורייתא אינו דוקא לענין טענת מזויף גרידא דלא חציף איניש לזיופי, אלא כלל הוא שהבא לפסול שטר עליו הראיה,

סדר תנאים ואמוראים אות י' הדורות שצג

הפועלים (ב"מ פרק ז') (כ"כ בספר כריתות ימות עולם שער ג' סימן כ"א), ובחולין (קל"ט *א') וספ"ק דמעילה קרי ר' יוחנן לריש לקיש ינוקא. אף כי אמרו על ריש לקיש (ע"ש) שהיה עוקר הרים בחריפותו בכבא מציעא הנ"ל. ואפילו רב כהנא תלמיד רב היה מופלג בחריפות מר' יוחנן (ע"ש) לאו בחריפות תליא מילתא. ועיין במאור עינים הלכות שבת פ"ז הי"ג ודוקא בדפליגי אליבא דנפשייהו. וכ"כ תוס' בב"מ פרק הזהב (מ"ח). י' ר' יוסי בר חנינא ור' יוחנן הלכה כר' יוחנן היינו ר' יוסי בר חנינא תלמידו אבל אותו שהוא קשיש מיניה הלכה כר' יוסי בר חנינא (ע"ש באריכות גדול). יא) תהי בה ר' יוחנן מדתהי בה וירא לחלוק קי"ל הכא כריש לקיש שאמר משום בר קפרא, רשב"ם ב"ב (ל"ט ב'). ותמוה למה צריך לטעם לפי שתהי בה וירא לחלוק לכן הלכה כבר קפרא דאף אם היה חולק בפירוש יש לפסוק כבר קפרא שהיה רבו דר' יוחנן, עיין למטה בהגוזל בתרא (ק"ב ב'), תהי בה ר' יוחנן:

ח) אלו רכותיו של ר' יוחנן. א) רבינו הקדוש פסחים (ג' ב') בפרק אלו טרפות (חולין פרק ג') כי רב היה משמש לפני רבי בישיבה ור' יוחנן בעמידה (ע"ש) ובמנחות (פ"ח ב') אמר ר' יוחנן אמר רבי. וזבחים (צ"ט ב') נ"א ר' יונתן אמר רבי (ש"ס חדשים). סוטה (ל"ו ב') משום קל"ו רבי. ב) ר' ינאי, פרק האשה רבה (יבמות צ"ב ב') א"ר ינאי כו' א"ל ר' יוחנן רבי לא משנתנו היא זו כו' א"ל אי לאו דדלאי לך חספא כו' א"ל ריש לקיש לר' יוחנן אי לאו דקלסך גברא רבה הוא כו'. בעא מר' ינאי,

ראש השנה (ט"ו א'). וא"ל ר' ינאי מה בין לי ולך, פירש"י דידענא לפרושי מתני' טפי ממך, פרק חולין (שבת ק"מ א'), ובתשובת חוות יאיר סי' קנ"ב שאמר ר' ינאי לר' יוחנן שכך קבל מרכוחיו אבל מצד השגה ועיון החכמה אין חילוק, או י"ל דר' יוחנן שקל למטרפסיה שכן אמר הוא לאיסי בר היני (ע"ש). ובפרק מי שמת (כ"ב קנ"ד ב') אמרו אם יכפור ר' יוחנן בר' אלעזר תלמידו לא יכפור בר' ינאי רבו. ובפרק ראשית הגז (חולין קל"ז סוף ע"ב) ברש"י, ר' ינאי רבו דר' יוחנן. ובירושלמי פ"ק דקדושין ה"ד, ר' יוחנן תלמידיה דר' ינאי. וירושלמי ברכות מתני' א', ר' יוחנן שאל לר' ינאי לפני מטת ר' שמואל (נ"ל שצ"ל שמעון) בן יהוצדק הקדיש עולתו. וברשב"ם פרק הספינה (ב"ב פ"ד ב') ובפרק אין מעמידין (עבודה זרה פרק ב') (עיין ר' ינאי באריכות). ג) ר' אושעיא רבה, פרק בני העיר (מגילה פרק ד') (לא מצאתי שם), שלמד לפניו י"א שנה. ובאות א' (אצל ר' אושעיא רבה) כתב היוחסין, בפרק כיצד מעברין (עירובין פרק ה') ובפרק בני העיר ר' אושעיא רבו דר' יוחנן י"ח שנים, עכ"ל. ובירושלמי ר"פ כיצד מעברין ובפרק הנחנקין (סנהדרין פ"א) ה"ו, י"ג שנה הוה רגיל ר' יוחנן ליכנס לפני רבו ר' אושעיא אפילו בלא צורך לימוד רק לכבודו. ובבבלי ר"פ כיצד מעברין (עירובין נ"ג א') א"ר יוחנן י"ח ימים גדלתי אצל ר' אושעיא ברבי ולא למדתי אלא דבר אחד וי"ב תלמידים היו לו. ולמד ר' יוחנן בי"ח ימים לב כל אחד וחכמת כל אחד והיו יושבים ארבעה באמה. ובירושלמי תרומות פ"י ה"ג, אמר ר' יוחנן כשהיינו

בבא בתרא דף קעא

שׁוּפְטִים. הַלְכוֹת מַמְרִים פ"א פ"ב

הרדב"ז (מכ"י)

פ"ב א ב"ד הגדול שדרשו וכו'. משמע מדברי רבינו אפי' שאין צ"ד השני גדול מן הראשון בחכמה ובמנין והא חנן קתמא צמשת עדיה און צ"ד יכולין לבטל דברי צ"ד חזירו עד שיהיה גדול ממנו בחכמה ובמנין. וי"ל דהך מהני מפרש רבינו בתקנות וגזירות אצל בדין מן הדינים שלמדו אותן באחת מהמדומות יכול לבטל דלמ"ה צמה בתיאור קרא דלל השפט אשר יהיה בימים ההם והכי משמע לישנא לבטל דברי צ"ד חזירו דבתקנות וגזירות שיך לשון בטול ודוק:

ב ב"ד שגזרו גזירה או תקנו וכו'. היינו מחמתין לעדיות וצפי' און מעמידין מופצין מינה לרי' יהודה שיהא ורי' יהודה היכי מני למשרא תקנתם דלמלידי שמאי והלל והתנן און צ"ד יכולין וכו'. ומכאן ראייה דמתני' איירי בתקנות וגזירות דרבנן כדמצינא לעיל: ופשט הרדב"ב בכל ישראל וכו'. שם אקשינן עליה דרי' יהודה שיהא ועוד האמר רבא צ"ג אמר ר' יוחנן כלל צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד חזירו חוץ משמונה עשר דבר שאפי' יצא אליהו וצית דינו און שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל ומתוך שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכו' והא דאי קשיא על רבינו כאשר כמד הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל סמך על הירושלמי דגרסינן פ"ק דשבת אמר ר' בון אמר רב יהודה משום שמואל לא שנו אלא חוץ לשמונה עשר דבר אצל צמשת עשר דבר אפי' גדול אינו מבטל לפי שעמדה להם צנפשוטיהם כלומר ששנו חרב צביהמ"ד. הרי לך בהדיא דחוק מ"ח דבר יכולים לבטל אפי' שפשט איסורו ברוב ישראל אם הם גדולים בחכמה ובמנין וז"ל התוס' ודאי צ"ג דבר דוקא אמר אפי' יצא אליהו ויאמר און שומעין לו וכמו שפירש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשוטיהם כך דקדק הרב ר' אלחנן מחוק גירסא שמואל דכפריים שנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם וכו' משמע שמשם מחמיל התיורין וה"פ דשומעין וכו' ע"ש.

ואני אומר כי אפי' לפי גירסת הספרים שלנו אין קושיא על רבינו דאם איתא דכל דבר שפשט איסורו אין יכולין לבטלו כלל ל"ל לרי' יוחנן להוכיח י"ח דבר הכי הי"ל למימר חוץ מהדברים שפשט איסורן בכל ישראל אלא ודאי לא אמרה ר' יוחנן אלא צ"ג דבר דוקא ואחא רב משרשיא לתת טעם ל"ח דבר כלומר מלמד הטעם הנזכר שם ששנו חרב צביהמ"ד

ב ב"ד שגזרו גזירה או תקנו וכו'. היינו מחמתין לעדיות וצפי' און מעמידין מופצין מינה לרי' יהודה שיהא ורי' יהודה היכי מני למשרא תקנתם דלמלידי שמאי והלל והתנן און צ"ד יכולין וכו'. ומכאן ראייה דמתני' איירי בתקנות וגזירות דרבנן כדמצינא לעיל: ופשט הרדב"ב בכל ישראל וכו'. שם אקשינן עליה דרי' יהודה שיהא ועוד האמר רבא צ"ג אמר ר' יוחנן כלל צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד חזירו חוץ משמונה עשר דבר שאפי' יצא אליהו וצית דינו און שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל ומתוך שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכו' והא דאי קשיא על רבינו כאשר כמד הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל סמך על הירושלמי דגרסינן פ"ק דשבת אמר ר' בון אמר רב יהודה משום שמואל לא שנו אלא חוץ לשמונה עשר דבר אצל צמשת עשר דבר אפי' גדול אינו מבטל לפי שעמדה להם צנפשוטיהם כלומר ששנו חרב צביהמ"ד. הרי לך בהדיא דחוק מ"ח דבר יכולים לבטל אפי' שפשט איסורו ברוב ישראל אם הם גדולים בחכמה ובמנין וז"ל התוס' ודאי צ"ג דבר דוקא אמר אפי' יצא אליהו ויאמר און שומעין לו וכמו שפירש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשוטיהם כך דקדק הרב ר' אלחנן מחוק גירסא שמואל דכפריים שנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם וכו' משמע שמשם מחמיל התיורין וה"פ דשומעין וכו' ע"ש.

ב ב"ד שגזרו גזירה או תקנו וכו'. היינו מחמתין לעדיות וצפי' און מעמידין מופצין מינה לרי' יהודה שיהא ורי' יהודה היכי מני למשרא תקנתם דלמלידי שמאי והלל והתנן און צ"ד יכולין וכו'. ומכאן ראייה דמתני' איירי בתקנות וגזירות דרבנן כדמצינא לעיל: ופשט הרדב"ב בכל ישראל וכו'. שם אקשינן עליה דרי' יהודה שיהא ועוד האמר רבא צ"ג אמר ר' יוחנן כלל צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד חזירו חוץ משמונה עשר דבר שאפי' יצא אליהו וצית דינו און שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל ומתוך שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכו' והא דאי קשיא על רבינו כאשר כמד הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל סמך על הירושלמי דגרסינן פ"ק דשבת אמר ר' בון אמר רב יהודה משום שמואל לא שנו אלא חוץ לשמונה עשר דבר אצל צמשת עשר דבר אפי' גדול אינו מבטל לפי שעמדה להם צנפשוטיהם כלומר ששנו חרב צביהמ"ד. הרי לך בהדיא דחוק מ"ח דבר יכולים לבטל אפי' שפשט איסורו ברוב ישראל אם הם גדולים בחכמה ובמנין וז"ל התוס' ודאי צ"ג דבר דוקא אמר אפי' יצא אליהו ויאמר און שומעין לו וכמו שפירש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשוטיהם כך דקדק הרב ר' אלחנן מחוק גירסא שמואל דכפריים שנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם וכו' משמע שמשם מחמיל התיורין וה"פ דשומעין וכו' ע"ש.

ב ב"ד שגזרו גזירה או תקנו וכו'. היינו מחמתין לעדיות וצפי' און מעמידין מופצין מינה לרי' יהודה שיהא ורי' יהודה היכי מני למשרא תקנתם דלמלידי שמאי והלל והתנן און צ"ד יכולין וכו'. ומכאן ראייה דמתני' איירי בתקנות וגזירות דרבנן כדמצינא לעיל: ופשט הרדב"ב בכל ישראל וכו'. שם אקשינן עליה דרי' יהודה שיהא ועוד האמר רבא צ"ג אמר ר' יוחנן כלל צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד חזירו חוץ משמונה עשר דבר שאפי' יצא אליהו וצית דינו און שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל ומתוך שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכו' והא דאי קשיא על רבינו כאשר כמד הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל סמך על הירושלמי דגרסינן פ"ק דשבת אמר ר' בון אמר רב יהודה משום שמואל לא שנו אלא חוץ לשמונה עשר דבר אצל צמשת עשר דבר אפי' גדול אינו מבטל לפי שעמדה להם צנפשוטיהם כלומר ששנו חרב צביהמ"ד. הרי לך בהדיא דחוק מ"ח דבר יכולים לבטל אפי' שפשט איסורו ברוב ישראל אם הם גדולים בחכמה ובמנין וז"ל התוס' ודאי צ"ג דבר דוקא אמר אפי' יצא אליהו ויאמר און שומעין לו וכמו שפירש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשוטיהם כך דקדק הרב ר' אלחנן מחוק גירסא שמואל דכפריים שנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם וכו' משמע שמשם מחמיל התיורין וה"פ דשומעין וכו' ע"ש.

לחם משנה

עכ"פ לעשות מעשה יעשו דרך זה בשל תורה ילכו אחר המחמיר ובשל סופרים אחר המיקל. ולפי נכסא שלנו ר"ל שאם עדיין לא נחבר הדבר לטעמינן שעדיין לא נשאו וגתנו בדבר וזריכים עכ"פ לעשות מעשה בשל סופרים ילכו אחר המיקל ובשל תורה אחר המחמיר. ומ"מ קשה לי צמה שפירש הרב כ"מ וכן כתבו ההגהות דקובר רבינו דריב"ק קובר דאפילו אחד גדול מחזירו בחכמה ובמנין הדולכים אחר המיקל בשל סופרים ואחר המחמיר בשל תורה דמנין לו לרבינו לאפשיי במחלוקות ועוד דמילתא דקבארא היא דאם אחד גדול בחכמה ובמנין דעדיף טפי ולא הולך ריב"ק להוכיחו משום דסמין את"ק ויבין דלא פליג עליה בה און לזכר להזכירו וכו' הרשב"א ז"ל בתשובותיו סי' רנ"ג וז"ל כיצד שורת הדין אם שנים הפוסקים כאחד זה אוסר זה ממיר אם נודע האחד גדול בחכמה ובמנין ואלו שמו כן הולכין אחריו וכו' היו שניהם שוין ולא נודע מי גדול משניהם בשל תורה הולכין אחר המחמיר וכו':

פ"ב ב ב"ד שגזרו גזירה או תקנו וכו'. היינו מחמתין לעדיות וצפי' און מעמידין מופצין מינה לרי' יהודה שיהא ורי' יהודה היכי מני למשרא תקנתם דלמלידי שמאי והלל והתנן און צ"ד יכולין וכו'. ומכאן ראייה דמתני' איירי בתקנות וגזירות דרבנן כדמצינא לעיל: ופשט הרדב"ב בכל ישראל וכו'. שם אקשינן עליה דרי' יהודה שיהא ועוד האמר רבא צ"ג אמר ר' יוחנן כלל צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד חזירו חוץ משמונה עשר דבר שאפי' יצא אליהו וצית דינו און שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל ומתוך שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכו' והא דאי קשיא על רבינו כאשר כמד הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל סמך על הירושלמי דגרסינן פ"ק דשבת אמר ר' בון אמר רב יהודה משום שמואל לא שנו אלא חוץ לשמונה עשר דבר אצל צמשת עשר דבר אפי' גדול אינו מבטל לפי שעמדה להם צנפשוטיהם כלומר ששנו חרב צביהמ"ד. הרי לך בהדיא דחוק מ"ח דבר יכולים לבטל אפי' שפשט איסורו ברוב ישראל אם הם גדולים בחכמה ובמנין וז"ל התוס' ודאי צ"ג דבר דוקא אמר אפי' יצא אליהו ויאמר און שומעין לו וכמו שפירש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשוטיהם כך דקדק הרב ר' אלחנן מחוק גירסא שמואל דכפריים שנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם וכו' משמע שמשם מחמיל התיורין וה"פ דשומעין וכו' ע"ש.

הגהות מיימוניות

ה [א] הכי פסק רב יוסף בפ"ק דע"ז הלכה כר' יהושע בן קרחה ודלא כת"ק דאמר אם אחד מרין גדול בחכמה ובמנין הלך אחריו ואם לאו הלך אחר המחמיר וכתב ב"ה והוא הדין לשני הלשונות שאומר שם איבא דאמרי ולא נחברר הלכה בדברי מי עכ"ל וגרסינן בירושלמי דתרומוות דפרק משוח מלחמה כשם שאומר לפרוה את הפבא כך אביר לפבא את המהור ודין הברייתא דפ"ק דע"ז כך היא הנשאל לחכם ואמר לא ישאל לחכם יתיר ובפרק אלו טריפות הל"ה שאמר אין חבירו רשאי להתיר ובירושלמי דפ' א"ר יוחנן כלל צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד חזירו חוץ משמונה עשר דבר שאפי' יצא אליהו וצית דינו און שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל ומתוך שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכו' והא דאי קשיא על רבינו כאשר כמד הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל סמך על הירושלמי דגרסינן פ"ק דשבת אמר ר' בון אמר רב יהודה משום שמואל לא שנו אלא חוץ לשמונה עשר דבר אצל צמשת עשר דבר אפי' גדול אינו מבטל לפי שעמדה להם צנפשוטיהם כלומר ששנו חרב צביהמ"ד. הרי לך בהדיא דחוק מ"ח דבר יכולים לבטל אפי' שפשט איסורו ברוב ישראל אם הם גדולים בחכמה ובמנין וז"ל התוס' ודאי צ"ג דבר דוקא אמר אפי' יצא אליהו ויאמר און שומעין לו וכמו שפירש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשוטיהם כך דקדק הרב ר' אלחנן מחוק גירסא שמואל דכפריים שנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם וכו' משמע שמשם מחמיל התיורין וה"פ דשומעין וכו' ע"ש.

ה שני חכמים וכו'. צ"ק דע"ז (דף ז'). תנא היו שנים אחד מטמא ואחד מטהר אחד אוסר ואחד ממיר אם היה אחד מהם גדול בחכמה ובמנין הלך אחריו ואם הלך אחר המחמיר ר' יהושע בן קרחה אומר בשל תורה הלך אחר המחמיר בשל סופרים הלך אחר המיקל אמר רב יוסף הלכה כר' יהושע בן קרחה ומדת"ק מפלגי בין גדול בחכמה ובמנין לאינו גדול משמע דריב"ק אפילו אחד גדול ממניין בחכמה ובמנין בשל תורה הלך אחר המחמיר וכו' ולכן קתם רבינו ולא חילק. ומ"ש רבינו שלא בזמן הסנהדרין כלומר דאילו בזמן הסנהדרין לא היינו זריכים לכן שעכ"פ היה מתבאר הדין כמ"ש לעיל בטמון:

פ"ב א בית דין הגדול שדרשו וכו'. לנוד כן רבינו ממתי לאשכחן תנאי בתראי דפליגי אקמאי וכן אמוראי בתראי פליגי אקמאי והא דתנן צ"ק דעדיה (משנה ה') שאם יראה צ"ד את דברי היחיד ויסמוך עליו שאין צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד חזירו עד שיהא גדול ממנו בחכמה ובמנין מוקי לה רבינו בשאמו יחיד ואחם רבים נתלקו בצורה זו או תקנה כלומר שאם צ"ד פסק כדעת היחיד און צ"ד אחר יכול לתלוק ולפסוק כדעת הרבים אלא אם היה גדול וכו' וכמו שיבאר בטמון אבל אם נתלקו בשזה דורש באחת מן המדות וזה באחת מה"ש שיכול לבטל דבריו אפילו שאינו גדול כמותו בחכמה ובמנין. ואם חלמא אם כן אמאי לא פליגי אמוראי אתנאי דהא בכל דוכא מקשינן למתורא ממתניתין או מצרייתא וז"ל אלא דלמרי כי האי תנא ואם לא יאמר כן קשיא ליה וכפי דברי רבינו הרשות נתונה להם לתלוק על דברי התנאים. ואפשר לומר שמיום חתימת המשנה קיימו וקבלו עדויות האחרונים לא יתלקו על הראשונים שכן עשו גם בתוספתא הגמ' שמיום שנחתמה לא ניתן רשות לשום אדם לתלוק עליה: שנאמר אל השופט אשר יהיה בימים ההם וכו'. צ"ק דע"ז (דף כ"ה): אמרו שיפתחו דבורו כשמואל דבורו ומייתא התם קרא דוצחא אל הכהנים הלויים ואל השופט אשר יהיה בימים ההם וכו' מעלה על דעתך שאדם הולך אצל שופט שלא היה צימיו הא אין לך לילך אלא אצל שופט שיהיה צימין:

ב ב"ד שגזרו גזירה או תקנו וכו'. היינו מחמתין לעדיות וצפי' און מעמידין מופצין מינה לרי' יהודה שיהא ורי' יהודה היכי מני למשרא תקנתם דלמלידי שמאי והלל והתנן און צ"ד יכולין וכו'. ומכאן ראייה דמתני' איירי בתקנות וגזירות דרבנן כדמצינא לעיל: ופשט הרדב"ב בכל ישראל וכו'. שם אקשינן עליה דרי' יהודה שיהא ועוד האמר רבא צ"ג אמר ר' יוחנן כלל צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד חזירו חוץ משמונה עשר דבר שאפי' יצא אליהו וצית דינו און שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל ומתוך שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכו' והא דאי קשיא על רבינו כאשר כמד הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל סמך על הירושלמי דגרסינן פ"ק דשבת אמר ר' בון אמר רב יהודה משום שמואל לא שנו אלא חוץ לשמונה עשר דבר אצל צמשת עשר דבר אפי' גדול אינו מבטל לפי שעמדה להם צנפשוטיהם כלומר ששנו חרב צביהמ"ד. הרי לך בהדיא דחוק מ"ח דבר יכולים לבטל אפי' שפשט איסורו ברוב ישראל אם הם גדולים בחכמה ובמנין וז"ל התוס' ודאי צ"ג דבר דוקא אמר אפי' יצא אליהו ויאמר און שומעין לו וכמו שפירש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשוטיהם כך דקדק הרב ר' אלחנן מחוק גירסא שמואל דכפריים שנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם וכו' משמע שמשם מחמיל התיורין וה"פ דשומעין וכו' ע"ש.

ב ב"ד שגזרו גזירה או תקנו וכו'. היינו מחמתין לעדיות וצפי' און מעמידין מופצין מינה לרי' יהודה שיהא ורי' יהודה היכי מני למשרא תקנתם דלמלידי שמאי והלל והתנן און צ"ד יכולין וכו'. ומכאן ראייה דמתני' איירי בתקנות וגזירות דרבנן כדמצינא לעיל: ופשט הרדב"ב בכל ישראל וכו'. שם אקשינן עליה דרי' יהודה שיהא ועוד האמר רבא צ"ג אמר ר' יוחנן כלל צ"ד יכול לבטל דברי צ"ד חזירו חוץ משמונה עשר דבר שאפי' יצא אליהו וצית דינו און שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל ומתוך שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכו' והא דאי קשיא על רבינו כאשר כמד הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל סמך על הירושלמי דגרסינן פ"ק דשבת אמר ר' בון אמר רב יהודה משום שמואל לא שנו אלא חוץ לשמונה עשר דבר אצל צמשת עשר דבר אפי' גדול אינו מבטל לפי שעמדה להם צנפשוטיהם כלומר ששנו חרב צביהמ"ד. הרי לך בהדיא דחוק מ"ח דבר יכולים לבטל אפי' שפשט איסורו ברוב ישראל אם הם גדולים בחכמה ובמנין וז"ל התוס' ודאי צ"ג דבר דוקא אמר אפי' יצא אליהו ויאמר און שומעין לו וכמו שפירש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשוטיהם כך דקדק הרב ר' אלחנן מחוק גירסא שמואל דכפריים שנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם וכו' משמע שמשם מחמיל התיורין וה"פ דשומעין וכו' ע"ש.

מגדל עז

ה שני חכמים או שני בתי ריבין בו' עד סוף הפרק. פ"ק דמס' ע"ז: פ"ב א ב"ד הגדול שדרשו עד צימין. במסכת ע"ז פ' אין מעמידין: ב ב"ד שגזרו גזירה וכו' עד בחכמה ובמנין: בתב הראב"ד ז"ל ולא אפי' אליהו וצית דינו וכו': ואני אומר האמת כי עיקר הלכה זו נשנית במשנה עדיה פ"ק ומייתי לה פ' אין מעמידין גמרא מתני' דאלו דברים של עכו"ם כו' אפיקא דשמן לשיניה יס להם פנים הנראים בלילה דגרסינן אמתיה ורי' יהודה נראה היכי אלים למישרי תקנתא דלמלידי דשמאי והלל והתנן פ"ק דעדיה און צ"ד רשאי לבטל דברי צ"ד חזירו חוץ משמונה עשר דבר שאפי' יצא אליהו וצית דינו און שומעין לו אמר רב משרשיא מה טעם הואיל ופשט איסורו ברוב ישראל ומתוך שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכו' והא דאי קשיא על רבינו כאשר כמד הראב"ד ז"ל ורבינו ז"ל סמך על הירושלמי דגרסינן פ"ק דשבת אמר ר' בון אמר רב יהודה משום שמואל לא שנו אלא חוץ לשמונה עשר דבר אצל צמשת עשר דבר אפי' גדול אינו מבטל לפי שעמדה להם צנפשוטיהם כלומר ששנו חרב צביהמ"ד. הרי לך בהדיא דחוק מ"ח דבר יכולים לבטל אפי' שפשט איסורו ברוב ישראל אם הם גדולים בחכמה ובמנין וז"ל התוס' ודאי צ"ג דבר דוקא אמר אפי' יצא אליהו ויאמר און שומעין לו וכמו שפירש בירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשוטיהם כך דקדק הרב ר' אלחנן מחוק גירסא שמואל דכפריים שנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם וכו' משמע שמשם מחמיל התיורין וה"פ דשומעין וכו' ע"ש.

ה או עד שלא היה הרבר ברור להן וכו'. בדפוס אחר מלאחי או עד שלא הגיע הדבר להן ור"ל אפי' בזמן הסנהדרין אם עדיין לא הגיע הדבר לשאלו לטעמינן וזריכים

הלכות תשעה באב סימן תקנא תקנב

על פדיון הבן אומר (ק) ולא יחמיץ המצוה (וכן צפרי (לט) (קא) שלא ימלא אחר ט' באב מותר לנכר ולאלו פין המלרים) (בנימין זאב סקס"ג ותשונת מהר"ל): י"ח * צריך ליזהר מי"ז בתמוז עד ט' באב שלא לילך יחידי (מ) (קב) מד' שעות עד ט' שעות (מסוס שנהס קטנ מרירי שולט) (קג) ולא (מא) יכו החלמידים בימים ההם:

ש הגהות מיימוי המלכות והרוקח נפ"י ש"ט ממדרש איכה רמז ומדרש מהללס זמור י"ח

תקנב דין ערב תשעה באב. ובו י"ב סעיפים:

א **ערב תשעה באב (א) לא יאכל אדם בסעודה המפסקת (ב) שאוכלה אחר חצות (ג) בשר ולא ישתה יין ולא יאכל שני תבשילין:** הגה ואף משקים אחרים (א) (ד) ממעט נשתייתן ממה שרגיל לשמות (טור וצ"י נשס מוספות ורוקח) [א] וכן לא יאכל אחר סעודתו לנזן ומליח דברים שנהג בהם בשאר פעמים כדי שיחנהג צפרישות (מרדכי): ב (ה) אפילו בשר מלוח שעברו עליו יותר משני

א משנה סעיף כ"ו וכח"ק ב טור ובגהו אשרי בסוף מענית נשס א"ו

שערי תשובה

באר היטב

ובכתבי האר"י אוסר אפילו נשנת ונ"ל דאם חל י"ז בתמוז נשנת ונדחה מותר לנ"ע. מ"א: (לט) שלא. ולדעת המחמירין נשנת צ"ל שגם נשנת אינו נמנלל ואם יקחהו בחול וישמרהו לשבת יתקלקל. וט"ו כתב נראה דמטעם זה יש להחיר בכל יום שבין המלרים דשמא ימות האדם קודם שיקיים מצוה זו וכן שמעתי סברא זו נשס הרב מהר"י מקראקא ע"ש. ואותן שנהגו שלא לאכול בשר אחר ט"ו כתב הג"ח דלריכס התרה. כתב שכנה"ג השוטה טיטו"ן נשתנית אין לאסור ודוקא נשתנית יחיד אבל נשת"ל אסור ומכ"ש בד' נומות אין להקל והשוטה נט"ו היו מנדין אותו והמספסר בו אחר חלות היו קונסין אותו נממון שכנה"ג ע"ש ועיין נשתונת דרבי נועם סי' ט'. ולענין ריח נט"ו או צ"כ כגון שאיפת אבק הטוב"ק דרך הגחירים כתב השכנה"ג משס הר"ס לונזאנ"ו שלא מלינו איסור להריח נט"ו וצ"כ ומהר"א הלוי נס' גן המלך סי' קמ"ה כתב דנט"ו יש לאסור משום חטונג וצ"כ מצוה לענגו ע"ש ועיין מ"ש עליו היד אהרן. ובלקט הקמח מיקל והעלה דנט"ו אני נוהג לשאוף אבק הטוב"ק צ"ל ריח טוב אלא כפסטה וצ"כ ראוי לאסור צפרהקיא צנה"כ שצטענותינו יש רבים מעמי הארץ שמומינים זה לזה ודבר זה אסור אף בשאר ימות השנה ע"ש: (מ) מד'. דהיינו מראש ד' עד סוף ט' מדרש נשא. וצ"כ רבתי איחא מסוף ד' עד ראש ט'. ובכוונת האר"י ז"ל כתב שיתאבל צימים ההם אחר חלי היום ויבכה כמו חלי שעה: (מא) יבו. אפילו צלועה. ט"ו:

גם נשנת שחל י"ז בתמוז אסור אך נאגרות הרמ"ו מחיר זה וכדברי המג"א. וכתב צר"י יש מי שכתב דאשה מעוברת מותרת לאכול פרי חדש בלא שהחיינו דשמא תחלוה ויגרסו נוק לה ולולד נשס מהר"י נמח צהגהות נח"י כתב שחולה ג"כ מותר אפילו בחול שהפירות פותחין לו תאומו לאכול דברים טובים ונמקוס חולי לא גורו רבנן וכתב צר"י נשס מהר"י בן נעים נחשו' כנה"ג וכנה"ג הסכים עמו שאם בין המלרים לקח פרי חדש ויכרך עליו נרכת הפרי או יכרך נרכת שהחיינו ג"כ ע"ש וצר"י דקדק בן גס מס' הכוונות דכל שהוא צריך לאכול הפרי כגון היכא שצריך נרכת הפרי יכרך שהחיינו ג"כ אך נהגה מהר"י נמח נח"י כתב סיפור לי בנו של הרב ז"ל מ"ו שמואל נרו כי הוא זוכר שפעם אחת היו חכמי הדור אוכלים נשולחן אביו והפצירו בו לאכול פרי חדש ואכל אותו בלא נרכת שהחיינו וק"ק דנש' הכוונה משמע להיפך עכ"ל ומ"ש נשס מהר"י נמח הוא נדפס ג"כ נפע"ה דפוס קארין והמעין יראה שיש ליישב הלשון דה"ק שיש ליזהר שלא יאכל פרי כדי שלא יצטרך לכרך שהחיינו בו ר"ל שאו נצטרך מן הדין לנכר וכיון שלא יהיה רשאי לנכר יזהר מלמנוט מלאכול ע"ש וע"ש עוד נשס מהר"י ותשונת כנה"ג שמי שאכל פרי חדש בין המלרים ולא כרך שהחיינו שחש דאסור לנכר (ולפי מ"ש נשס מהרמ"ו קושטא הכי הוא) או אחר בין המלרים יאכל פרי אחר חדש ויכרך עליו שהחיינו ויכרך לפטור גם אותו פרי ע"ש:

[א] וכן לא יאכל בו. וכתב שכנה"ג נשתונת אסרתי לאכול אותן קשואין שבושין אותם נמים ונמלת או נחומן והביאו נח"ר ועיין נמח"ב שברע אמה כתב שאין לשמות קאווע או טייל נסעודה המפסקת אם לא נמקוס חולי. ומח"ב כתב שמהנה פשוט נח"י ומלרים וכל הגלילות לשמות קאווע אף הנבראים. ואמרתי ללמוד זכות על רבנן קדישי בו' דאכילת שני נשתילין דוקא אסור ולא שתי והארץ ועוד דמשקה שחיתמוהו או הרחיתוהו לא מיקרי נשתיל כדמוכה נדרים (דף מ"ט) נהא דפריך והא מחנשיל נדר ע"ש וגם אין נקאווי משום שררה ועונג דמקרוז נחפשט נעולם מאל ואפילו העניים רגילים בו. אכל מים מבושלים נקנה וורע גד עם לוקער שהוא

ביאור הלכה

משנה ברורה

ולא ילנש הנגד. וכתבו האחרונים דאשה מעוברת מותרת לאכול פרי בלא שהחיינו דשמא תחלוה ויגרסו נוק לה ולולד. וכן חולה ג"כ מותר שהפירות פותחין לו תאומו לאכול דברים טובים ונמקוס חולי לא קבלינן עלן: (ק) ולא יחמיץ המצוה. או הנרכת כיון שהגיע זמנה ונע"ג דכשרואה פרי חדש ואינו מצרך שהחיינו מחמין הנרכת (ק) מ"מ כיון שנהגו להמתין עד שעת אכילה לא מיקרי מחמין המצוה: (קא) שלא ימצא אחר ט"ב. ומיירי (קא) שלא יכול לשמור הפרי עד שנת מפני שיתקלקל כגון גולגוניות קטנות דאל"ה יקחהו בחול וישמרהו עד שנת: י"ח (קב) מד' שעות עד ט' שעות. היינו (קב) מסוף ד' עד סוף ט'. וכן יזהרו צימים אלו שלא לילך בין חמה ללל [א"ר]: (קג) ולא יכו החלמידים. מפורש (קג) נמדרש דאפילו צלועה יש ליזהר. ובכוונת האר"י כתב שיתאבל צימים ההם אחר חלי היום ויבכה כמו חלי שעה:

הראש בחמין. ואפילו חל ע"ש של חזון נעט"ב ומ"מ זה יזהר לכתחלה שיהיה קודם חלות וצדיענד גם אחר חלות שרי [פמ"ג] עוד כתב לענין חלות נעט"ש אחר חלות אין עושין חלות וכ"ש צר"ח אב. עט"ב נמי אין עושין חלות אחר חלי היום: * צריך ליזהר מי"ז בתמוז. ולפי מה שמזכיר נפסחים ק"א ע"ב יותר יש ליזהר מחד נחמו עד שיחסר דודאי שכיחי [פחתי עולם]:

(ק) מ"א: (קא) מ"א: (קב) בן מסיק נח"ר ע"ש: (קג) ט"ו: (ה) מ"א וכ"ש דאין לשמות מי דנש או י"ש המשכרים שינכח עי"ו חורבן הבית [ט"ו]: (ז) נשתונת רש"ל משמע דה"ה אם הוא רגיל בכל סעודה לשמות שחר אין לאסור עליו. וכנה"ג מפסק עליו והא"ר מייסנו. והכל לפי מה שהוא אדם. ולכוס של נשת"ו גם לרש"ל שרי [א"ר ופמ"ג] והיינו להטהגין לנכר אף ביחידי על כוס דאלו לומן נלל"ה אין מומנין וכלקמיה נס"ח:

שער הציון

(ק) מ"א: (קא) מ"א: (קב) בן מסיק נח"ר ע"ש: (קג) ט"ו: (ה) מ"א וכ"ש דאין לשמות מי דנש או י"ש המשכרים שינכח עי"ו חורבן הבית [ט"ו]: (ז) נשתונת רש"ל משמע דה"ה אם הוא רגיל בכל סעודה לשמות שחר אין לאסור עליו. וכנה"ג מפסק עליו והא"ר מייסנו. והכל לפי מה שהוא אדם. ולכוס של נשת"ו גם לרש"ל שרי [א"ר ופמ"ג] והיינו להטהגין לנכר אף ביחידי על כוס דאלו לומן נלל"ה אין מומנין וכלקמיה נס"ח:

הלכות תשעה באב סימן תקנא

כו באר הגולה

בשכר בין בחנם (תה"ד וז"י) * ונהגו (כג) (נא) להקל בזה (נב) אבל אם ידוע ומפורסם שהמלאכה * של אינו יהודי שרי (תה"ד) וכן נהגו לתת (נג) לאומנים אינם יהודים לתקן כלים חדשים תוך זמן זה כדי שיהיו מוכנים לאחר (נד) התענית ומיהו טוב למעט בזה במקום דאפשר ללא עדיף משאר משא ומתן דממעטינן: ח' אנשי דנהיגי דלא (נד) למשתי (פי' לסדר ולערוך החוטין שהולכין לארכו של בגד והוא מלשון או בשתי או בערב) עמרא מדעיייל אב מנהגא (ונוהגין שלא לקדש החדש (נה) עד (כה) אחר ת"צ) (מהרי"ל וד"ע): ט' [יא] **ייש נוהגים (נו) שלא לאכול בשר ושלא לשמות יין בשבת זו (נז) ומותר בחומץ של יין (אגודה ומהרי"ל) וייש שמוסיפין (כו) (נח) מר"ח עד התענית וייש שמוסיפין (נט) מי"ז**

יגשם הרמב"ן ז' ע"כ הכל בו ב"ר אשר מפני שני בועל החמיר וגם נסוך היין

שערי תשובה

[יא] יש נוהגים שלא לאכול בשר ושלא לשמות יין כו'. וכתב באור נעלם שנשאל מבעל תורה וירא ה' שיש לו איזה מיוחד שמזיק לו שחית שכר ואין ראוי לשמות רק יין או יין מעורב עם מים באופן שנתעל כח היין ואין בו אלא מעט מטעמו ולא ממשו אי ראוי לשמות כן מר"ח אז עד התענית וכתב להחיר אף שאין במים גשה חלקים נגד היין ויש בו קצת טעם יין מ"מ כל שנתערב יותר מכדי מציגה עד שאין ראוי לנכר עליו כפי"ג מותר לשמות באלו הימים וגם יי"ש מותר אף יי"ש העשוי משמרי יין כיון שיצא מגדר יין עד שאין מנכרין עליו כפי"ג רק שהנ"ב ע"ש וע"ש שכתב הטעם משום דדמי לנודר כו' והביא מדברי הט"ו ס"ק ט' דמתיר ברוטב של בשר כו' ולפ"ז לא היה לו להאריך כ"כ שהרי ב"ט"ו שם מביא דמותר בחבשיל שנתערב בו יין אעפ"י שיש בו טעם יין וע"ש מ"ש על דברי המג"א ס"ק כ"ט שכתב דהאי דינא נהיגי עלמא לאסור בחבשיל כו' דמיימי מהש"ך וכתב שאין ראיה דאין זה רק חומרא כו' ע"ש ואין נראה כלל כיון דחוינן דנהיגי יעיין לקמן ס"ק כ"ט צבאה"ט והוא מדברי הא"ר שכתב על הט"ו דלפי מנהג שכתב המג"א יש להחמיר וא"כ גם צדק דינא דאור נעלם יש להחמיר אף לעני"ד במקום מיוחד אין להחמיר וגם כי קצת יש לחלק בין בחבשיל של בשר לחבשיל של טעם יין דכל המניעה הוא זכר לחורטן שצטלו קרצנות וניסוך היין (וכמ"ש ציד אפרים על דברי הט"ו ס"ק יו"ד משם רש"ל ע"ש) ובאכילת קדשים היה ג"כ רוטב ותבשיל אשר בשלו אותם והיה נאכל כאכילת קרצנות גופייהו לכן כשעושין זכר למו יש לאסור גם החבשיל משא"כ כיון שהוא זכר לניסוך היין ויין מוזג פסול לנסכין ואף שגם יין תוסס אסרו אף שגם הוא פסול לנסכים מ"מ יש בו משום שמחה דכתיב ויין ישמח כו' משא"כ בזה שהוא מוזג הרבה ולא נשאר בו רק טעם יין לבד אין בו משום שמחה ומ"מ אין להחיר רק במקום מיוחד קצת. ומי שא"ל לזה לא יעשה כן גורה דלמא אחי לאמשושי וישמח וישמחה במוציא קלה לבד ועיין בשכנה"ג בשם מהר"י ברונא שכ' יין גמור לתוך החבשיל סביר להחמיר דלמא אחי למשתי ע"ש ואפשר דלכתלה קאמר ועל מה שכ' הרמ"א שמוחר בחומץ של יין כתב הט"ו שמוחר אפילו אם כשנכנס אז היה עדיין יין ועמה נעשה

ביאור הלכה

[כ"מ מפמ"ג]: * ונהגו להקל בזה. ובביאור הגר"א מספק בזה דאף דאין ללמוד חיקון צגדים מהא דירושלמי כמ"כ הד"מ מ"מ מטעם דהוא דומה עכ"פ לביטוס אין להקל וכן מש"כ אבל אם ידוע ומפורסם וכו' בכל זה יש לפקפק מטעם כיצוס וכן במש"כ וכן נהגו לתת לאומן נכרים וכו' על הכל ל"ן הגר"א ומשמע דדעתו להחמיר בזה וי"ל פשוט דאין להחמיר כ"א בשבוע שחל ט"ב ולא קודם דכיצוס גופא אינו אלא מנהגא וכיון דנהגו להקל בזה חו אין להחמיר: * של הנכרי שרי. משמע דאם המלאכה הוא של ישראל אף שהוא ידוע ומפורסם שאינו עושה לעצמו ויודאי לית ביה שמחה להאומן כגון בשביל למכור בשוק לאחר ט"ב אסור וכ"כ המ"א וי"ל דטעם האיסור שיחשבו שנתן לו ישראל לתקן אחר ר"ח:

באר היטב

המ"א וי"ל שמוחר לעשות אותן שקורין קרוני"ן שאורגין בעצים ללא צד הוא: (כג) להקל. משמע דאפילו לישראל נהגו להקל ומיירי שנתן לו קודם ר"ח אבל לאחר ר"ח פשיטא דאסור ליתן מ"א: (כד) התענית. אע"ג דכיצוס אסור כמ"ש ס"ג היינו לפי שזכר צגמרא לאיסור משא"כ צגגדים חדשים. והטעם לפי שעדיין אין שלו ולא נקרא שמו עליו. וכתב בהגמ"ג דאפי"ו ב"ט"ב ע"כ ע"כ שרי לעשות צגגדים ע"י עכו"ם לצורך נשואין מ"א. וי"ל דוקא אחר חלות: (כה) אחר. עקי' תכ"ו ס"ב דהאר"י ז"ל כתב דיש לקדש במוציא ט"ב כי במוציא ט"ב גולד בן דוד ומצשרים ללבנה ולישראל שעתידה להתחדש: (כו) מר"ח. ומיד שהתפללו הקהל ערביה במ"ש או בר"ח לדין אף על פי שהיחיד לא התפלל עדיין אסור בבשר ויין ועס'י

הכי הכי קבילו ואין לתלות הקבלה בטעות כיון דחוינן שכן הוא לענין נדרים מנהג שכתב המג"א יש להחמיר וא"כ גם צדק דינא דאור נעלם יש להחמיר אף לעני"ד במקום מיוחד אין להחמיר וגם כי קצת יש לחלק בין בחבשיל של בשר לחבשיל של טעם יין דכל המניעה הוא זכר לחורטן שצטלו קרצנות וניסוך היין (וכמ"ש ציד אפרים על דברי הט"ו ס"ק יו"ד משם רש"ל ע"ש) ובאכילת קדשים היה ג"כ רוטב ותבשיל אשר בשלו אותם והיה נאכל כאכילת קרצנות גופייהו לכן כשעושין זכר למו יש לאסור גם החבשיל משא"כ כיון שהוא זכר לניסוך היין ויין מוזג פסול לנסכין ואף שגם יין תוסס אסרו אף שגם הוא פסול לנסכים מ"מ יש בו משום שמחה דכתיב ויין ישמח כו' משא"כ בזה שהוא מוזג הרבה ולא נשאר בו רק טעם יין לבד אין בו משום שמחה ומ"מ אין להחיר רק במקום מיוחד קצת. ומי שא"ל לזה לא יעשה כן גורה דלמא אחי לאמשושי וישמח וישמחה במוציא קלה לבד ועיין בשכנה"ג בשם מהר"י ברונא שכ' יין גמור לתוך החבשיל סביר להחמיר דלמא אחי למשתי ע"ש ואפשר דלכתלה קאמר ועל מה שכ' הרמ"א שמוחר בחומץ של יין כתב הט"ו שמוחר אפילו אם כשנכנס אז היה עדיין יין ועמה נעשה

משנה ברורה

לאחר ג' ימים: (נא) להקל בזה. ומשמע דאפילו לישראל נהגו להקל (נד) ומיירי שנתן לו קודם ר"ח דאלו אחר ר"ח פשיטא דאסור ליתן לו: (נב) אבל אם ידוע וכו'. ר"ל דמדינא אומן העושה בשביל עכו"ם צודאי אינו שמח מזה ואין לאסרו רק משום מ"ע דיסבדו שהוא של ישראל [ולזה קאמר בתחלה סתם אסור לעשותן לאחרים היינו אפילו לעכו"ם] ולזה קאמר (נה) אם ידוע ומפורסם וכו' מותר אפילו לקבל המלאכה אחר ר"ח ולעשותה: (נג) לאומנים נכרים. ולא לישראלים כיון שהוא אחר ר"ח וכנ"ל. והטעם שהקילו בזה יותר מביצוס דאקרין לעיל בסוף סעי"ג לפי שעדיין אינן שלו ולא נקרא שמו עליו: ח' (נד) למישיחי עמרא. פי'

שלא לעשות חוטי שתי מלמר [וה"ה משארי דברים] ואסקמכוה צירושלמי על שם שצטלה אבן שמיה וכתב צ"י דאין נ"מ בין לו ובין לאחרים ובין בשכר ובין בחנם [ט"ז] ועוויית החוטין לתפור בהן צגדים מותר שאינו בכלל זה וכן מותר לעשות קרוני"ן שאורגין בעצים דלאו בכלל צגד הוא [מ"א]: (נה) עד אחר ט"ב. עיין לעיל סימן תכ"ו ס"ב וצמשה ברורה שם: ט' (נו) שלא לאכול בשר וכו'. ומיד שהתפללו הקהל ערביה במוציא שבת (נו) אע"פ שהיחיד לא התפלל עדיין והוא בחוק סעודתו (נז) אסור בבשר ויין וה"ה בר"ח לדין [מ"א] אבל שארי (נח) אחרונים כתבו דבמוציא שבת אם הוא לא התפלל עדיין מותר בבשר ויין לכיון שאומרים ר"ה צב"מ שייך אללו שבת: (נז) ומותר בחומץ וכו'. היינו אף (נט) בחומץ שנעשה מיין וכשנכנס שבת זו היה עדיין יין מותר כיון שעכשיו הוא חומץ ואין שמחה בשתייתו. וחומץ לענינינו מקרי (ס) כל שבני אדם נמנעין מלשתותו מפני חמילותו: (נח) מר"ח עד התענית. ור"ח בכלל (סא) וכן המנהג במדינותינו: (נט) מי"ז בתמוז. דמאז החמיל הפורענות של החורבן וכ"ו צימות החול אבל

בסדרגם: עטרה

(נד) מ"א וש"א: (נה) ר"ל דבזה מן הדין מותר ולא מטעם דנהגו להקל: (נו) ואם יש צעיר שמי צמי כנסיות היחיד נגרר אחר אותו מקום שהוא הולך שם להתפלל: (נז) ועיין בפמ"ג שהביא מיו"ד שע"ה מש"ך וט"ו שם דלא ס"ל כן כיון שצנעם יוס הוא והוא לא התפלל עדיין ולפי מה שכתב הפתחי חשונה החדש לתוך קושיה הח"א אפשר לחלק גם בזה משום דחייב אדם לזכור ע"כ הוצרכו: (נח) א"ר ודה"ח: (נט) ט"ו וש"א: (ס) מ"א וש"א: (סא) כ"מ צד"ח וס"א:

הלכות תשעה באב סימן תקנא

לצל להסתופף בצלו או מיני הדס ומיני אהלים ו'אם היה כותלו (ט) (יג) נוטה ליפול אף על פי שהוא של שמחה מותר לבנות (יד) (וללוך (ט) [ד] מזה הכל שרי) (ר"ן ספ"ק דמענית) (טו) ו'ואין נושאים (י) נשים ואין עושין סעודת אירוסין (טז) 'אבל ליארס בלא סעודה מותר ואפילו בט' באב עצמו מותר (יא) [ה] 'ליארס (יז) שלא יקדמו אחר: הגה (יח) ו'נוהגין להחמיר (יט) שאין נושאים מי"ז בתמוז ואילן עד אחר ט' באב (מנהגים): ג' 'שבוע שחל בו ט' באב (כ) אסורים (יג) [ו] לספור (יג) (כא) ולכבס אפי' אינו רוצה ללבושו עתה אלא להניחו לאחר ט' באב 'ואפי' אין לו אלא חלוק אחד אסור וכן המכובסים מקודם בין ללבוש בין להציע בהם המטה ואפי' מטפחות הידים והשלחן אסור (כב) 'וכיבוס שלנו מותר אבל גיהוץ (פי' מעצירין על הצגדים אכן חלק להחליקו. ערוך) שלנו אסור (כג) * וכלי פשתן אין בהם (כד) משום גיהוץ והרי הם ככיבוס שלנו ומותר

ז שם ברמב"ם
ח טור בשם הירוש'
כתבם הירוש' ור"ל
שם דמעני' ט שם
דינמות י טור בשם
רבינו ניסים ב משנה
תעני' כ"ג וכלוקימת'
דכז שעת שם
ובניחא י רמב"ן
נכ' מ"ה וש"פ מהא
דכז שעת דנעלו
קלרי דכז רב ט גמ'
שם ובפי' רש"י

באר היטב

שערי תשובה

תקנ"ד ססכ"ז משמע דממעטין בכל משא ומתן ע"ש. כתב הבי"ד בשם הר"ן דכל בנין שא"ל לו רק להרווחה בעלמא אסור. אם קנץ עם הא"י בקבלנות לצייר ציחו מותר לצייר ואם יכול לפייסו בדבר מועט שימתין עד אחר ח"צ תע"ב. מהרי"ל. ונ"ל דציה"כ מותר דהוי מצוה דרבים. מ"א: (ח) נוטה. אפילו אם הוא צענין שאין צו סכנה אלא שיש לחוש להפסד ממון ג"כ מותר לבנות ואין אסור אלא בנין שהוא להרווחה. ט"ו: (ט) מצוה. כגון שאין לו אשה וזנים מותר לבנות בית חתנות. ר"ן. ומה שאין נוהגין לישא אשה כלל היינו משום דלא מסמני מלתא צ"י ועי' בתשובת שבות יעקב ח"ב סי' ל"ה. ולכן נהגו לעשות בגדים חדשים לצורך נשואין אבל מי שקיים פ"ו אסור עס"ו מ"א: (י) נשים. אפילו בלא סעודה: (יא) ליארס. ומה"ט מותר לעשות שדוכין ומ"מ נ"ל דאסור לעשות סעודה ואפי' בלא ריקודין ומחולות ול"ד לסעודת צריח מילה דלית בה שמחה כלל משא"כ כאן ונ"ל דאפילו בשבת אסור לעשות דהא בגמרא קתני מר"ם עד התענית אסור וא"א דלית בהו שבת. מיהו מה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי סעודה. ונ"ל דאסור לעשות ריקודין ומחולות מי"ז בתמוז ואילן. מ"א: (יג) לספור. וליטול הצפרנים נ"ל דמותר ולכבוד שבת פשיטא דשרי וכ"ש לצורך טבילה מ"א. וע"ז ס"ק י"ב"א אסור בשבת שחל ט"ז בחובו ע"ש: (יג) ולכנס. דנראה כמסית דעמו מהאבילות:

בסידורים וכ"כ בר"י ומח"צ ע"ש: [ד] מצוה. ענה"ט ועיין בשו"ת שבות יעקב שהשיג מזה על שו"ת חיווך צ"י לענין לישא אחר ל"ג בעומר וכתב לחלק בין זה לאבילות ע"ש ופעם א' הקיל חכם א' צענין נשואין חוץ ימי הספירה ולא עלה זיווגם יפה לכך נ"ל דשומר נפשו ירחק מנשואין בימים האלו אף שיהיו הרבה נדדים להקל כי חמירא סכנתא מאיסורא עכ"ל:
[ה] ליארס. עיין בה"ט ועיין בד אפרים מ"ש על דברי הט"ו ס"ג ועיין בשבות יעקב ח"ב סכח ג"כ בדברי הט"ו בזה ע"ש: [ו] לספור. ענה"ט ועיין בשו"ת איתן האזרחי סי' מ"ח ומ"ט צענין זה שכתב בשם מהר"ם מלובלין לאסור צימי הספירה וצימי המצרים וכן בשם הגאון מהר"א אשכנזי ז"ל שמהגב בארץ אשכנזי שלא ליטול צפרנים בין המצרים והוא ז"ל כתב נער הייתי וגם זקנתי ולא רציתי במדינתנו נוהגין לא בספירה ולא בין המצרים והמיקל לא הפסיד דכיון שהאחרונים שבזמננו לא הזכירו האיסור מסתמא היו מחירין ג"כ ע"ש ועיין בד אפרים שכתבתי בשם הא"ר בזה ועיין בדגול מרדכי שמוחר לפרוק במסרק דלא כשכנה"ג דהא באבל מותר אפילו חוץ שצעה ועיין בש"ך דגם שם דוקא לאשה מותר אבל לא לאיש ומ"מ נראה דכאן קיל טפי ואין איסור מסרק וכן עמא דבר: סעודה. ונ"ל דאסור לעשות ריקודין ומחולות מי"ז בתמוז ואילן. מ"א: (יג) לספור. וליטול הצפרנים נ"ל דמותר ולכבוד שבת פשיטא דשרי וכ"ש לצורך טבילה מ"א. וע"ז ס"ק י"ב"א אסור בשבת שחל ט"ז בחובו ע"ש: (יג) ולכנס. דנראה כמסית דעמו מהאבילות:

משנה ברורה

ביאור הלכה

ט"ז תע"ב וביה"כ מותר דהוי מצוה דרבים: (יג) נוטה ליפול. ואפילו (יז) אם הוא צענין שאין צו משום סכנה [כגון שעומד הכותל בחצר ואפשר לסגור החצר ולא יכנס אדם לשם] אלא שיש לחוש להפסד ממון כגון שע"י נפילתו ישבר החומה ויתקלקל יותר אפי' מותר לבנות אף שהוא צענין של שמחה שהרי אינו עושה בשביל שמחה כ"א בשביל הפסד: (יד) ולצורך מצוה וכו'. כגון שאין לו אשה וזנים ואין לו בית חתנות מותר לבנות בית חתנות (יח) דמדינא אפילו נשואין מותר בזה ומה שאין נוהגין לישא אשה או לעשות בגדים חדשים לצורך נשואין שיהיה אחר ט"ז אבל מי שקיים פריה ורביה אסור בכל זה: (טו) ואין נושאים. היינו אפילו בלא סעודה. (יט) דנשואין בלבד איכא שמחה (כ) ולהחזיר גרושתו מן הנשואין אפשר דשרי: (טז) אבל ליארס וכו'. דאירוסין בלא סעודה ליכא שמחה כ"כ וכ"ש דמותר (כא) להתקשר בכתיבת תנאים ומ"מ סעודה אסור לעשות אף באופן זה ואפילו בלא ריקודין ומחולות (כב) ואפילו בשבת אסור לעשות סעודה בשביל זה. מיהו מה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי סעודה. ואסור לעשות ריקודין ומחולות מי"ז בתמוז ואילן (כג) אפילו בלא אירוסין: (יז) שלא יקדמו אחר. ר"ל אף דאירוסין (כד) ג"כ יש שמחה קצת והי"ל לנו לאסור עכ"פ בט"ז לזה אמר דמותר מטעם שלא יקדמו אחר: (יח) ונוהגין להחמיר שאין נושאים וכו'. היינו (כה) אפילו מי שלא קיים פו"ר: (יט) שאין נושאים וכו'. אבל באירוסין אין נוהגין להחמיר (כו) ואפילו סעודת אירוסין מותר לעשות: ג' אסורין לספור. ולענין נטילת צפרנים (כז) יש דעות בין האחרונים אכן לצורך טבילה מצוה צדדי שרי. וכן לכבוד שבת כגון שחל ט"ז בשבת שרי צע"ש ליטול הצפרנים [אחרונים]. ולענין סריקה הראש (כח) אין להחמיר אפילו בשאר ימי השבוע: (כא) ולכבס אפילו וכו'. דנראה כמסית דעמו מהאבילות: (כב) וכיבוס שלנו. היינו של חו"ל מותר לפי שאין הכיבוס יפה ככיבוס א"י וע"כ מותר לכבס ולהניח עד אחר ט"ז דאלו לכבס וללבוש בכל מקום אסור [צ"י]: (כג) וכלי פשתן וכו'. היינו (כט) ישנים אבל לא בתדשים היוצאים מתחת המכנס: (כד) משום גיהוץ. אפילו בא"י (ל) וה"ה

אפילו אם ירצה לטוח תחתיו צריח של טיט תחלה [מתחת השקל בסיומן חק"ס]: * וכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ. לשון הטור לפי שאין מוששין לגיהוץ שהן קרובין לבשר והרמב"ן כתב הלשון מפני שאין מתנהגין ואין יציע לחוש להפסד ממון כגון שע"י נפילתו ישבר החומה ויתקלקל יותר אפי' מותר לבנות אף שהוא צענין של שמחה שהרי אינו עושה בשביל שמחה כ"א בשביל הפסד: (יד) ולצורך מצוה וכו'. כגון שאין לו אשה וזנים ואין לו בית חתנות מותר לבנות בית חתנות (יח) דמדינא אפילו נשואין מותר בזה ומה שאין נוהגין לישא אשה או לעשות בגדים חדשים לצורך נשואין שיהיה אחר ט"ז אבל מי שקיים פריה ורביה אסור בכל זה: (טו) ואין נושאים. היינו אפילו בלא סעודה. (יט) דנשואין בלבד איכא שמחה (כ) ולהחזיר גרושתו מן הנשואין אפשר דשרי: (טז) אבל ליארס וכו'. דאירוסין בלא סעודה ליכא שמחה כ"כ וכ"ש דמותר (כא) להתקשר בכתיבת תנאים ומ"מ סעודה אסור לעשות אף באופן זה ואפילו בלא ריקודין ומחולות (כב) ואפילו בשבת אסור לעשות סעודה בשביל זה. מיהו מה שנוהגין לאכול מיני מרקחת בשעת כתיבת התנאים לא מיקרי סעודה. ואסור לעשות ריקודין ומחולות מי"ז בתמוז ואילן (כג) אפילו בלא אירוסין: (יז) שלא יקדמו אחר. ר"ל אף דאירוסין (כד) ג"כ יש שמחה קצת והי"ל לנו לאסור עכ"פ בט"ז לזה אמר דמותר מטעם שלא יקדמו אחר: (יח) ונוהגין להחמיר שאין נושאים וכו'. היינו (כה) אפילו מי שלא קיים פו"ר: (יט) שאין נושאים וכו'. אבל באירוסין אין נוהגין להחמיר (כו) ואפילו סעודת אירוסין מותר לעשות: ג' אסורין לספור. ולענין נטילת צפרנים (כז) יש דעות בין האחרונים אכן לצורך טבילה מצוה צדדי שרי. וכן לכבוד שבת כגון שחל ט"ז בשבת שרי צע"ש ליטול הצפרנים [אחרונים]. ולענין סריקה הראש (כח) אין להחמיר אפילו בשאר ימי השבוע: (כא) ולכבס אפילו וכו'. דנראה כמסית דעמו מהאבילות: (כב) וכיבוס שלנו. היינו של חו"ל מותר לפי שאין הכיבוס יפה ככיבוס א"י וע"כ מותר לכבס ולהניח עד אחר ט"ז דאלו לכבס וללבוש בכל מקום אסור [צ"י]: (כג) וכלי פשתן וכו'. היינו (כט) ישנים אבל לא בתדשים היוצאים מתחת המכנס: (כד) משום גיהוץ. אפילו בא"י (ל) וה"ה

שער הציון

(יז) ט"ו ובפמ"ג וביד אפרים מפקפקים קצת על ראייתו: (יח) מ"א וא"ר: (יט) יצמות מ"ג: (כ) פמ"ג בא"ל: (כא) מ"א: (כב) שם: (כג) א"ר: (כד) ע"ז וש"א: (כה) דה"מ ומש"ע אין ראייה לדניו ואולי מלא באיזה מקום: (כו) א"ר ודה"ח וע"ש דסעודת שידוכין הוי מצוה כמו סעודת אירוסין: (כז) הט"ו סק"ג אוסר והמ"א בסעיף זה מחיר: (כח) עיין בפמ"ג ובאמת אין להחמיר בזה כלל דאפילו באבילות נקטו האחרונים בזה להקל וכ"ש כאן: (כט) צ"י ע"ש: (ל) וז"ה: הגהות ותיקונים: (א) י"ג: (ב) סק"ג:

הלכות תשעה באב סימן תקנא

כה באר הגולה

ג מהא דר' יוחנן
 ט טור בשם אבי
 העורר ע"י פ' הרי
 יהודה נר ראובן
 ז יימוקי יוסף
 ק משנ' תענית כ"ט
 ובר"מ וברשב"ג
 ותרווייהו לקולא
 כדכא ס' ר' יוש'
 כמנהג הראש"ש
 והר"ן

ויה"מ לגוהצן ולהניחן עד אחר ט' באב (כה) אבל אסור ללבשן בשבוע זה ונהגו לאסור אפי' כלי פשתן ואפי' בכבוש שלנו (כו) בין ללבוש בין לכבס ולהניח וואין להקל בדבר כיון שנהגו וכ"ש דאפשר דמדינא נמי אסור * שהרי יש פ' מי שכתב (כו) דכיבוש שלנו (כה) קרי (גיהוץ) לשל בני בבל שאין מתלבנים יפה לפי שממיהם הם עכורים שאינו ארץ הרים וגבעות כארץ ישראל וכיבוש של שאר ארצות אפשר שהוא ככיבוש של א"י ואסור ועוד י"ש מי שפי' דגיהוץ היינו מים ואפר או נתר ובורית וכיבוש היינו במים לבד ובזמן הזה אין מכבסים במים לבד ונמצא שכל כיבוש של זמן הזה הוא גיהוץ ואסור מדינא אפי' בכלי פשתן ללבשן מיהא: **הגה**

* ואנו נוהגין להחמיר בכל זה מתחלת ר"ח (כט) עד אחר התענית אם לא לזרוך מנוה כגון אשה הלושפת לנשים (ל) מותרת לכבס וללבוש לנשים ולהניע תחתיה (רוקח וא"י) אבל בט"ו ע"כ עלמו (יד) לא תלכס לנשים (לא) רק לזבשת חלוק צדוק ויפה (הגש"ד) (לב) * וכן (טו) לכבוד שנת לזבשים כלי פשתן (טז) ומציעין לנשים כמו בשאר שנתות ואסור ליתן כלים לזבשת אינה יהודית (יז) [ז] (לד) לכבס מר"ח ואילך אבל קודם ר"ח מותר לתת אע"פ שכונסת (לה) אחר ר"ח (תוספות פ"ג דתענית ומהרי"ל): ד [ח] (לו) לאחרי התענית מותר לספר ולכבס (לו) מיד ואם חל ט' באב ביום ראשון או בשבת

שערי תשובה

[ז] לכבס. ענה"ט ועיין מד אפרים על דברי המג"א בזה ועיין בדרי"ט בשם נחפה צנפך דאף לפי מ"ש בדברי"ט סי' תקנ"ח דאמירה לא"י בשאר איסורי' דרבנן שרי משום חומרא דט"ו נהגו לאסור אפילו לומר לכונסת שהיא חקה הנגדים ותכנס ועיין נחמ"כ בשם זרע אמת שלחת לכונסת בגדי פשתן ער"ח שמשרה אותם זו ביום נמים ואחר שנכנס אז תגמור ללבוש ע"י מים ואפר ובורית כמנהג והכל צבית ישראל אע"ג דמדינא יש להחמיר מ"מ נכון לומר גם בזה להיחזק צבית ישראל ואיכא משום מראית עין ע"ש ועיין לקמן ס"ק ל"ה: [ח] לאחר התענית. עיין מג"א ס"ק ט"ו לענין ובלא התרה אף לספר ולכבס אסור עד יום ה' ובה"ט השמיט זה וע"ש שאין לחייב אותם יותר ממה שנהגו וגם כתב המג"א דלהנהיגים איסור אף

ביאור הלכה

ועיניו יוצא מהם והיינו דמיירי מכלי פשתן הקרויים לזכר: * שהרי יש מי שכתב וכו'. לפי טעם זה אסור אפילו בכיבוש של כלי פשתן דמה שאמרו כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ דוקא גיהוץ לית בהו אבל כיבוש שייך בהו כאל"י לפי שיטה רבינו יהודה נר ראובן וכיון דכל הארצות שוות לא"י לזכר מצבול נמצא דכיבוש אסור בכל מקום אפילו נפשתן כן איכא צדדין צדדין ומה שכתב השו"ע ועוד יש מי שפירש טעם זה הוא רק לעורר לנו דכיבוש שלנו הוא כגיהוץ וא"כ אסור עכ"פ מדינא בכלי צמר אף להניח. ומה שסיים עוד אפילו בכלי פשתן ללבוש מיהא עיין צדאור הגר"א שמתמיה ללבוש צדאי אסור לכו"ע מדינא וכל מה שכתב המחבר ונהגו וכו' הוא רק לעורר לנו דאף להניח אסור. ולענין דאפשר שכל ואפילו וכו' ור"ל דאפילו בכלי פשתן שאין לנו לאסור לפי טעם השני הזה עכ"פ ללבוש צדאי אסור מדינא: * ואנו נוהגין להחמיר בכל זה וכו'. ר"ל בכל האמור לעיל בתולת הסעיף לזכר מי שאי לו אלא חלוק אחד בזה יש להקל כמש"כ הא"ר [ח"א] ומה שכתב בפתח עולם מר"ח עד התענית מותר בזה ט"ס הוא וצ"ל עד השבת: * וכן לכבוד שבת וכו'. עיין נחמ"כ שכתבנו לענין חספורה דאסור והנה המ"א הביא זה בשם הגהת אשרי והוא הביא זה מאו"י ועיינתי באל"י שכלכות מ"ב ח"ל שם ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת פי' מותרין לכבס וללבוש בשבת אבל לספר בחמישי אסור כדאמר בירושלמי ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת רב הונא בשם רב המנונא אמר לתספורת חייש בה פי' שאסור לספר עכ"ל והנה המעיין בירושלמי גופא לפנינו הגירסא לתספורת הושבה ואף לפי גרסתו ג"כ אי אפשר לומר דכונת הירושלמי להחמיר כי לפי הענין מוכח שם להיפך דתספורת מותר בחמישי בשבת וצ"ע. ועיין במידושי רע"א שהביא גם

באר היטב

(יד) לא. אבל נחמ"כ משמע שמוותרת ללבוש לנשים וכ"מ צב"ח וצ"י סי' תקנ"ד: (טו) לכבוד. משמע שגם לכבוד שנת מותר לכבס ביום ה' ויש להקל אם אין לו כחונת לשנה וע"י א"י פשיטא דשרי מ"א ע"ש: (טז) ומציעין. עיין ט"ו שאוסר להניע הסדינים בשם רש"ל: (יז) לכבס. אפילו א"ל לכבס אחר ט"ו מ"א ועסי' תקמ"ג ס"ק ה' מש"ס. [זכס' א"ר צידד להקל בזה לכבס לאחר ט"ו ויליף מתה"מ

הנהיגים שלא לאכול בשר ויין עד שנת נחמו שהצ"ח כ' שזריכיס התרה במג"א שאם נהגו שלא לאכול בשר ויין אבל נהגו לספר ולכבס מותר להם **משנה ברורה**

דאין בהם משום כיבוש שלהם: (כה) אבל אסור ללבשן וכו'. היינו אפילו אם גיהוץ (לא) או כיבסן קודם שבוע זו: (כו) בין ללבוש בין לכבס ולהניח. ר"ל דנהגו לאסור (לז) אפילו לכבס ולהניח ללבוש מדינא אסור בכל גוויי: (כז) דכיבוש שלנו וכו'. ר"ל מה שמוכח בגמרא דכיבוש שלנו מותר היינו רק לשל בני צבל וכו': (כח) קרי לשל בני בבל. כצ"ל וכן איכא צדדין דפוס ראשון מהמחבר בעלמו: (כט) עד אחר התענית. ומי שאין לו אלא חלוק אחד (לג) יש להחמיר לכבס מר"ח עד השבת: (ל) מותרת לכבס. ר"ל אפילו (לד) בשבוע שחל ט"ו להיות בתוכה: (לא) רק לזבשת חלוק בדוק ויפה. ואם אין לה הסכימו (לה) הרבה אחרונים דמותרת ללבוש חלוק לזכר דלזרוך מצוה לא גזרו ועיין צדדי"ח דמותרת ליתן לכונסת עכו"מ לזרוך לזבשת לנשים: (לב) וכן לכבוד שבת לזבשים כלי פשתן. המכונסים ומשמע ממה שאמר וכן שגם לכבוד שנת מותר לכבס ביום ה' ויום וי"ו וצדדי"ח משה משמע שנהגו בזה לאיסור אכן אם אין לו כחונת לשנת (לו) יש להקל וע"י עכו"מ פשיטא דשרי אבל בתספורת אסור אפילו לכבוד שנת דבלא"ה אין רגילין לספר בכל שבוע [מ"א] ועיין צדדי"ל: (לג) ומציעין לבנים וכו'. היינו על השולחנות מותר להחליף לנשים (לז) אבל להחליף סדינים לנשים נהגו איסור: (לד) לכבס מר"ח ואילך. ואפילו א"ל לכבס אחר ט"ו ג"כ אסור מטעם מנהגא [מ"א] ובספר א"ר צידד

להקל ליתן לה מר"ח ואילך לכבס אחר ט"ו והצ"ח הפמ"ג ולענין כלי פשתן צדאי יש לסמוך ע"ז: (לה) אחר ר"ח. וה"ה אפילו (לח) אם תכנס בשבוע שחל ט"ו: ד (לו) לאחר התענית מותר לספר וכו'. וק"ו שמוותר צנצר ויין. וזאת הנהגין איסור צנצר ויין עד שנת נחמו (לט) י"א דמנהגא של טעות הוא וא"כ התרה אבל הצ"ח ומ"א הסכימו לזרוך התרה. ובעוד שלא התירו אסורין ג"כ לספר ולכבס עד יום ה' מפני כבוד השבת ועיין במ"א מש"כ עוד בענין זה: (לז) מיד. ועיין לקמן סימן תקנ"ח באחרונים

שער הציור

(לא) הגר"א וכן איכא צב"י: (לב) הגר"א: (לג) א"ר וש"א: (לד) ד"מ: (לה) עיין במ"א ופמ"ג ועיין צו"ד סימן שפ"א צט"ו לענין אפילות שאין לה לרחוק כל גופה ללבוש הליבוטן אלא תחת פניה של מטה לזכר וה"ה לענין ט"ו [מחסי"ס]: (לו) מ"א וח"א: (לז) ט"ו וש"א בשם רש"ל: (לח) כ"מ מציאור הגר"א וכן כתב דמשק אלעזר: (לט) רש"ל בתשובה:

רצ

עין יוסף

מדרש רבה איכה - פרשה ב [ד]

יפה ענף

ואין שארית אלא צדיקים. יש גורסין תו המדר"א והיה שארית יעקב וכתוב והשארתי בישראל עם עני ודל: לכך בא ואמר כו'. כלומר השתא אתי שפיר דכתיב הכי, דאל"כ בתר בלע מאי לא חמל, כיון דבלע פשיטא דלא חמל. אלא דבלע קאי ארשעים, ולא חמל אפילו אצדיקים דבעי לחמול עליהם תחילה. ופי' נאות יעקב הצדיקים, כדאמר לקמן נאותיו של יעקב כגון ר' ישמעאל ור' גמליאל:

ה [ד] ת"פ בתי כנסיות היו בירושלים. זה איתא לעיל בפתיחתא י"ב, ומייתי לה הכא לומר דהיינו כל נאות יעקב. דהשתא ניחא דכתיב ולא חמל בתר בלע, דהוה קשה לן כדכתבתי סוף סימן דלעיל דבלע בסתם משכנות ולא חמל בהנך דהוה ראוי לחמול: מלתו כתיב. אפשר שכך היה כתוב בספריהם. ועיין בתוס' שבת פ' במה בהמה [נה ע"ב] גבי מעבירם כתיב. אך בכל המקומות שצינתי ליתא זה: נאותיו של יעקב. הנאים שבו כגון ר' ישמעאל ור' גמליאל שהם י' הרוגי מלכות שקדשו את השם: ר' יוחנן הוה דריש כו' ורבי הוה דריש. צ"ל מקודם רבי הוה דריש כ"ד אפיין.

ואח"כ ר' יוחנן הוה דריש שיתין אפיין. כיון שרבי היה קודם ר' יוחנן בזמן והיה גדול ממנו [אסיפת אמרים]:

ואין שארית אלא צדיקים. יש גורסין תו המדר"א [מיה ה, ו] והיה שארית יעקב, וכתוב [נפיה ג, יב] והשארתי בכך עם עני ודל: לכך בא ואמר. כלומר השתא אתי שפיר דכתיב הכי, דאל"כ בתר בלע מאי לא חמל, כיון דבלע פשיטא דלא חמל, אלא דבלע קאי ארשעים ו"א חמל אפילו הצדיקים דבעי לחמול עליהם תחלה, ופי' נאות יעקב הצדיקים, כדאמר לקמן [ה] נאותיו של יעקב כגון ר' ישמעאל ור' גמליאל:

ה ת"פ בתי כנסיות היו בירושלים. איתא לעיל בפתיחתא י"ג ושם פירשתי. ומייתי לה הכא לומר דהיינו כל נאות יעקב, כדדרשו בפ"ק דצרכות [ט ע"א] משכנות יעקב [מהלס פו, זג, זחי כנסיות, דהשתא ניחא דכתיב לא חמל בתר בלע דהוה קשה לן כדכתיבנא דסמוך, דבלע בסתם משכנות ו"א חמל צהנך דהיה ראוי לחמול: מלתו כתיב. אפשר שכן היה כתוב בספריהם, דצרכות דוכתי אשכחן מחלוקת בין ספרינו והמסורת, כדכתבו הסוס' צצבת פ' צמה צהמה [נה ע"ג] גבי מעבירם כתיב. וטעם מאמרו, דכיון דמלתי כתיב דרשינן ליה צצתי כנסיות, דעלימו חטוף מלתו של הקצ"ה שהיה צהן צית ספר וצית תלמוד: נאותיו של יעקב. הנאים שבו כגון ר' ישמעאל ור' גמליאל. שהם עשרה הרוגי מלכות שקדשו את ה':

אֲדַנִּי אֱלֹהִים הַמְשַׁחֵת אֶתְּךָ אֶת כָּל שְׂאֵרֵי יִשְׂרָאֵל, וְאֵין שְׂאֵרֵי אֱלֹא צְדִיקִים, לְכֹן בָּא וְאָמַר בְּלַע ה' וְלֹא חָמַל וְגו'.

[ד] ה בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב [ב. ב. כ]. "רבי פנחס בשם רבי הושעיא אמר, ארבע מאות ושמונים פתי כנסיות היו בירושלים, מנין מלאתי משפט [ישעיה א, כא], מלתי פתיב, וכל אחד ואחד הנה לו בית ספר ובית תלמוד, בית ספר למקרא, ובית תלמוד למשנה.

דבר אחר, בלע ה' ולא חמל את כל נאות יעקב. את כל נאותיו של יעקב, כגון רבי ישמעאל, ור' גמליאל, ורבי ישכב, ורבי יהודה בן בבא, ורבי חוצפית המתורגמן, ורבי יהודה הנחתום, ורבי חנניה בן תרדיון, ורבי עקיבא, ור' עזאי, ורבי טרפון. ואית דמפקין רבי טרפון ומעילין רבי אלעזר חרסנה. ורבי

מסורת המדרש - יד יוסף יא ירושלמי מגילה פרק ג' הלכה א'. וירושלמי כחזנות פרק י"ג הל' א. לעיל פתיחא י"ג. שהש"ר פ' ה' פסוק י"ג סימן ז'. פסיקתא דרב כהנא פסקא ט"ו. ילקוט ישעיה רמז ש"ג. ילקוט כהן רמז תתרכ"ג. יב ירושלמי תענית פרק ד' הל' ה' כל הענין.

פירוש ר' נפתלי

בלע יי רבי יוחנן הוה דריש כו' ורבי הוה דריש. מוחלפת השיטה כאן ויש לגרוס בתחילה רבי דריש ואחר כך רבי יוחנן:

מתנות כהונה

בפירוש רש"י בישעיהו [א, יא] ובילקוט [ישעיה רמז שצ], וכן הוא בירושלמי ריש פרק שני דייני גזירות [כתובות פ"ג ה"א]. מלתי כתיב. חסר אל"ף גימטריא שלו ארבע מאות ושמונים. ר' יוחנן הוה דריש גרסינן.

ואין שארית כו'. כדאמרינן בעלמא [מגילה טו ע"ב] אין העולם מתקיים אלא במי שעושה עצמו שיריים. ולא חמל וכו' נאות יעקב. אלו הצדיקים הנאים והמשובחים שבבית יעקב. ד הכי גרסינן ארבע מאות ושמונים בתי כנסיות. והכי גרסינן

ר"ד

ד ארבע מאות ושמונים בתי כנסיות. שה"ר פ"ה פ"ט וש"נ. ר' ישמעאל ור' גמליאל כצ"ל. וכן עזאי. בחגיגה [י"ד ע"ב] אמרו עליו הציץ ומת, ובב"ר וירושלמי [חגיגה פ"ב ה"ה] שנפגע. בשארי מקומות הגירסא ר"א בן שמוע במקום בן עזאי.

פירוש מהר"ו

חמל על כל נאות יעקב הם הצדיקים הנאים צמעשיהם וכלל המצוה, וכמו שכתב שם [יכמיה נה, יד] ואל תחמלו. ועיין כל זה צצבת דף נ"ד [ע"א].

ואין שארית אלא צדיקים. כמו שנאמר [נפיה ג' י"ב] שארית ישראל לא יעשו עולה וכו'. וזהו בלע ה' ו"א חמל שהצטיח לחמול ו"א

[דף ה ע"א - ה ע"ב]

היה נשאלו בו ע"ש ולפי זה י"ל דה"פ כיון דכל כך היה חזיו לו להטעור אלמא דיסורין של
 אהבה הוא וק"ל: הביבין ע"ד יסורין בו. אשכחן בנמה דוכמתן שהלוקים היו מקבלים
 עליהם היסורין באהבה כדכ עובדא דר"א ד"ש נפרק הפועלים ב"א והיינו היכא דליכא ציטול מורה
 דהיי יסורין של אהבה כדלמך לעיל ב"ב אצל כל הנהו עובדי דהכא משמע דהוה חלשי כ"כ
 שהיה ציטורין שלהם ציטול מורה כדלמך דהיי צריכים להקים אותן ולכן קאמרי דלן כל ואל
 שכן וק"ל: דוקים רבי יוחנן דנפשיה בו. ולעיל ב"ב ג"כ רבי חייה צ"א לא מקשי ליה
 דלוקים רבי חייה לנפשיה דאפשר דהוה ספור בחליו ש"א כלל לחולה לקום אצל רבי יוחנן דלפי
 דעמו שאפשר לחולה לקום כדמוכח בעובדא דר' חייה צ"א לעיל דיהיב ליה ידיה גם שראה צו
 שקס א"כ כשהוא היה הלש לוקים לנפשיה ומשני דלמיו דומה דודאי ידע דל"א לוקים מנפשיה
 אלא ע"י אחר משום דאין כחוס בו וק"ל: אי משום תורה בו. הוא מצויר ע"פ מ"ש
 בשלהי מ"ק ב"ד הי בני ומוזיז לאו בנזותא תלמי מילתא אלא במזולא וכתבו התוס' שם ב"ח
 ובמקסות ס"פ כ"ד דשנח (ק"ג.) ב"ז הא דלמרי אין מול לשראל י"ל ע"י זכות גדול
 משתנה המול ולפעמים אין משתנה כדלמרי במענית ב"ז צ"א (פן) [בן] פדח דל"ל בו צאולי
 דלצינר עתידה דמוזיז עכ"ל ואפשר דהיינו ההוא חולה דהכא שאמרי צ"א דקתם ר"א גממא
 הוא ר"א בן פדת ו"ש אי משום מורה שהיא חיי האדם כמ"ש ב"ח כי הוא חיך ואורן ימך אין
 זה תלוי בצותי כי לא כל אדם וזכה להרבות בתורה כמ"ש בזה דהלל גמול תלוי אפילו ס"ח
 שבהלל ולי המרבה בו ולי משום מוזיז לא כל אדם וזכה בו דמוזיז דעוה"י גמול תלוי
 וכמ"ש לו הקב"ה צאולי דלצינר בשעתא דמוזיז כדלמרי במ"ש מענית ב"ח ולי משום בני דין
 גרמא בו ולא בנזותא תלוי אלא במזולא וק"ל: דהאי שופרא דב"ב בו. גם שהפליגו
 בפרק הפועלים ל' בשופרה דר"י אינו דומה שבו שציל שופריה לחודיה ואפשר דלנעטרו
 על זכרון חורבן ירושלים כדלמרינן שם דלר"י אלא אשתיירי משפירי ירושלים נמלא כשימחה בלה
 ושופרא מכל בני ירושלים שפרא מיהו כהו"ל דנדרים לא (נ): דר"ע רק ושקן וזכה על
 שופריה באש טליתות ורופוס א"ל לפרש בן ירו"ק: תקיפו ליה בו. דגם רב הונא שהיה
 עשיר גדול כדלמרי במ"ש מענית לב"ן יין הרבה כ"כ בת' דני שכולס תקיפו ודאי דין שמים
 בהשגחה הוא וע"כ א"ל ליעיין מר צמיליה לפשפש במעשיו ע"כ: בתר גבבא גניב
 דבעמא בעיב. נראה לפרש המשל הזה ע"פ הדין ששינוי צ"פ מרובה ל"א אין הגונב אחר
 הגונב משלם כפל וד' וי' ו"ש דהגונב עמנו גם ל"ד שמים גנבים ימקחו אינו טועם לו שהוא
 ירא לשלם כפל ד' ו' חמחי טעונת ומוכר אצל הגונב גם שהוא חייב לשלם הקרן
 טועם לו וגונבים ימקחו לו כיון שלא ירא לשלם כפל וד' וי' גם שאין המשל הזה דומה ממש
 לעובדא דרב הונא שהוא נוטל את שלו לפי דעמו מ"מ לפי מאי דשמעי להו ולא היה חשוד להם
 הוא קמא בדומה וק"ל: אלא אימא סמוך ל"ב בתי בו. פירש"י בשחית מיד בקומו
 התפלל וקרא ק"ש וק"ק למה תלה הדבר בסמוך למעטו דהא אם השכים לעמוד קודם ע"ה לא
 היה מתפלל וקרא ק"ש סמוך למעטו וע"כ דיימירא לו לא שייכא הכא צ"פ לו דע"כ לא איירי
 אלא בתפלת ק"ש ו' ערביה ל"ח גם אינו דומה שהיה תדיר שאל אמר כלל לפני שמתו ולולא
 פירושו נראה דבסמוכו הדברים שאמר א"כ ושתהא מטמי נמוה בו וצ"פ תר"י ע"ד הרואה
 להחכים יתרים ולהעשיר יאפיין בו ל"ו ע"ש באורך שיש לאדם להתפלל ולגדל לפסון או לדרוס
 דהיינו שיתן לו הש"י גנים חממים בחורה ועשירים ו"ש אלא אימא לפני מעתי היינו סמוך
 לשיניה בלילה התפלל מקודם על שיתן לו הקב"ה גנים ושתהא מטמי נמוה בין סמוך בו ל' ע"כ
 שני דברים התפלליה שיהיו בני אלה הנוגדים לו חממים ועשירים ושתהא דהויין לו גנים זכרים
 בו הלשון משמע דהיינו ממילא כשתתקבל פתחו שיהיו חממים בחורה ועשירים ממילא יהיו
 זכרים דנאשא לא שייכא חממה כדלמרי ל"ו דאסור ללמדה תורה ולא שייכא בה עשירות דמולה
 אזיל לפי מול האיש כמ"ש גנדה (ל"א): נקמה נקיהה באה כמפורש שם וצ"פ ק"ק דקוטה (דף ג.)
 במדושותי ע"ש ומיימי לה מהאי קרא ל"ח ממתים ידך ה' וגו' פירש"י ופסוק לשון פסוק וסיפא
 דקרא יצבעו גנים עכ"ל והוא דחוק שלא הזכיר רק פסוק גם גנים משמע נמי נקמה כדלמרי
 במ"ש יצמו גנות (סג): וגרעה לפי דרכו דמור מומור תפלת לילה דסמוך לשיניה מדבר
 כמ"ש ל"ח תפלה לגוד וגו' נתנת לבי פקדה לילה וגו' ומתקיים ידך ה' ומתקיים ידך ה' וגו' שהוא
 מל' אנשים שיתן לו זרע אנשים שיהיו חלקם צדיקים דהיינו בחורה כמ"ש ב"ז כי הוא חיך גם
 בעשירות דהיינו ופסוק תמלא בטנם וישבעו גנים וגם ייחמו יתרום לעולליהם מתוך עשירות

מוסר ה' וגו' כי את אשר יאהב וגו' כמפורש לעיל: ואמר א"ל א"ל מה ת"ל וזמור דתך
 תלמודו. דמשמע שמהל הדבר ענין ציטול מורה דוקא וקאמר א"ל תלמודי ולא איירי קרא
 כלל ביסורין של אהבה אלא ביסורין שממקין עונותיו של אדם ומקרי תלמודי דבר זה וזו מק"ו
 משן ועין בו ענינו דעבד כעניי מלך עונות אטותיו נשבעת כמ"ש א' ויהי כענין עבד למו וע"י
 יסורין בן ועין יולא בהם לחיות למקך צו עון אטותיו ק"ו יסורין של כל נפשו שממקין
 עונותיו של אדם ומסיק ומדמה לה לצרות מלה שממקת את הבשר דהיינו שזכנס בצער ומוליא
 הדם ממנו וממקת את הבשר כך היסורין נכנסין בצער דלדס ומוליא ממנו רמיחח הדם
 המצולא לדי מטא עונותיו וממקין ממנו וק"ל: ג' בתננות בובות בו. בחורה כמיב ב'
 כי לקח טוב נתתי לכם כמיב ג' על הארץ הטובה אשר נתן לך בעוה"ב כמיב ד' ראה נחמי
 לפניך היס את המים וגו' והוא מצויר מורה ניתנה ע"י יסורין כי מענוגי עוה"ו הס ציטול
 התורה כמ"ש א' כך היא דרכה של מורה פת בו א"י נתנה ע"י יסורין הוא הרואה שלא נתנה
 הארץ לאכול פירותיה ולהענוג מרוב טובה כי יבא בזה לדי מרד בזה ח"ו כדמפורש בפרק זה
 בסוף הענין א' פן תחלל וגו' ורס לנצך ושכתה וגו'. עוה"ב יתן ע"י יסורין בעוה"ו לנדיק
 למקך עונותיו כדי שיקבל שכרו משלם לעוה"ב והיינו דרך מים לעוה"ב ע"י מוכחת מוסר
 שבעוה"ו וע"י כוונת לומר בנחמ"ו ברית ותורה וארץ ומים ומלכות בית דוד בו כמ"ש בפרק
 שלשה שאלנו א' שהוא הרואה שלא ירבה אדם בתענוגי מאלל אך שיאכל כך שבעיה ויחור ברית
 דהוא רמו ליסורין דלעיל נאמר א' ברית ביסורין בו ומורה וכן ארץ וכן מים שבעוה"ב כל אלו
 ג' מתנות טובות לא נתנו אלא בצרות יסורין ועד"י יש לפרש צ"פ עקב זכר ג"פ עינו יסורין
 האחד כל המנוה ט' וגו' והוא לימוד התורה ששקולה כנגד כל המנוה וכמיב א"כ למשן ענותך
 לנסותך וגו' ה' א"י דכמיב כי כאשר יסר אדם את בנו וגו' וכמיב בתמיה כי ה' אלקיך מצאך
 אל ארץ וגו' ה' עוה"ב דכמיב בסוף הענין א' למשן ענותך וגו' להיטעך באחריתך:

דף ה ע"ב תורה א"ל א"ל בו אב"ר ראייה דשרי דלמוד קודם דלמך בו
 עכ"ל. כחז מהרש"ל וק"ל דילמא רש"י בהגיע זמן ק"ש ותפלה
 איירי בו עכ"ל ולי נראה דהא ודאי ל"ק דמשמע להו דרש"י איירי אף בלא הגיע
 דל"כ לא היו ליה למיתלי הדבר בסמוך למטחו אלא הוה ליה למיתלי בהגיע זמן
 ק"ש אצל קשה לי י"א בנמה שהציאו ראייה מפ"צ דהא תלמודא מספקא ליה התם
 בעובדא דרב אי איירי בהגיע י"א זמן ק"ש אי לא ועיין בסוגיא דהתם י"א היטב
 וד"ו ק"א (א):

ח"א דף ה ע"ב חסד זו ג"ה שנאמר רודף צדקה וחסד וגו'. מפורש בינמות
 פ"ג י"ד: אמת זו תורה שנאמר אמת קנה וגו'. מפורש
 בצבורות פ"ד טו: וכתוב התם ומשלים עון אבות א"ל חיק וגו'. ואל דכתיב
 בחורה ט"ז פוקד עון אבות על בנים ומי משמע שגנבים נענשים ומתים שציל עון אבותם אצל
 לא נשמע מיניה דנחפצר האב צמיחם הבן אצל מהאי קרא ומשלים עון אבות וגו' משמע שפיר
 דנחפצר דמשלם את חובו ועונו כן וק"ל: מובח בפרה הוה וכו'. היינו דאין הקרנן
 מכפר רק על השוגג: יסורין ש"א אהבה. שמיסורין הקב"ה בעוה"ו בלי סוס עון להרבות
 בו כפירש"י לעיל א' לא הוה: ואב"א הא א' הוה דהוה וכו'. עפרש"י והתוס' דמו פירושו
 דשלות ממנו אינו טועה זומן הוא וק"ל לדברים נמי דמשמע בל תלמוד ללה הוא וזמין
 צומה"ו אלא מנומחא קרי ובהו ולא מן טומאת מן ונגעים ועוד קשה לפי שניהם פירשו
 לן לבני א"י רדכי יוחנן שהיה מנני א"י קאמר דאין נגעים יסורין של אהבה וצממה מקומות
 בתלמוד בפ"ק דקידושין א' וצ"ק א"ל מוכח דהא לן לבני צנל והא להו לבני א"י וכו' דתלמוד
 דידן צנלי הוא ונראה לפרש הכא הא לן והא להו בע"א דה"פ הכא הא לן ר"ל לכל העולם
 מקרי יסורין של אהבה שימכפרו ביסורין על עון וטחא עמנו והא להו דהיינו לדיקים עמנו
 שטובלין היסורים שציל אחרים לה הוא על דבר מהרש"ל דהוא עובדא דרב ע"כ
 הפועלים ב' דלגביה לא קרי יסורים של אהבה כדלמרינן התם וק"ל: דין גרמא
 דעשירארה בו. פירש"י התוס' מדהוה רגיל לנחם אחרים בך ש"מ בו עכ"ל והוא פי' שני
 בערך בערך גרס ולפירוש ראשון שכתב שם פי' גנים היו לו ומחו ומטעור ומרוב החפצות

נמוקי הגר"ב

(א) המכון האמתי דגברי מהרש"א תוס' ד"ה אלא אימא סמוך בו גמה שהשיג על הרש"ל. וכבר זכור קמאי דקמאי אצל האמת הנרוד שבה מסכים להרש"ל. דלגא גנימין מיירי אף בלא
 הגיע זמן ק"ש. וזה נרמו צמיחם וכו' שכתב במהרש"א נסיון דברי רש"ל וכמ"ש י"ל דהוכחת מהרש"ל ומהרש"א כמעט אחד הם, אצל הא קשיא למהרש"א דמה קשה למהרש"ל דלף אם
 נימא לרש"י. דבלא הגיע זמן ק"ש בו מ"מ מוכח מפ"צ שפיר דמותר ללמוד אף בהגיע זמן ק"ש. מדמסקא ל' לתלמודא שם ואם היה הדין שאין ללמוד מאי מספקא ל' שם. ואף אם
 הי' מסק הגמ' דמיירי בלא הגיע נפשיות מ"מ מס"ד מוכח הדין. וכמו"ש צ"א פ' א"י בשם הרמב"ם ובש"ך יו"ד סי' ל"ג וכמה דוכמי וזריך להגי' במהרש"א בסוף דבריו אצל צ"ע
 מה קשיא ל' בנמה שצוה ראייה מפ"צ והמעין יוכל לתקן כפי הלשון והענין:

חידושים	הנהות	הגהות והערות
דף ה ע"ב תוספות בד"ה אלא אימא בו דשרי לתפלה קודם דלמך בו. נ"צ וקשה לי דלמא רש"י בהגיע זמן קריאתה שמע ותפלה איירי וי"ל לשון כשעמדה ממטמי משמע אחר שעלה עמוד השחר מיד אף שלא הגיע זמן ק"ש בעונתה וכן משמע מלשון הגה' מיימונית פ"ו דתפלה שפונתה רש"י ור"י איירי בעלה עמוד השחר אצל	גמרא וצפונך תמלא בטנך וישבעו בנים רב נחמן בו תניא אבא בנימיך בו. כ"ל: רש"י בד"ה הא לך בו שילוח הוה מובה בו. כ"ל: בד"ה גליהו ר' יוחנן לדרעיה. ה"פ: בד"ה מי שביק בו שהוא גנב לי בו. כ"ל:	א' בראשית ט, כו כו. ב' משלי ז, ב. ג' דברים ח, י. ד' דברים ל, טו. ה' אבות פ"ו מ"ד. ו' דברים ח, יב. ז' לקמן דף מה ע"ב. ח' דברים כה, טו. ט' דברים ח, א-ז. י' דברים ח, טו. יא' דבריו אינם מובנים כמו שהקשה בא"ר סי' פ"ט ס"ק י"א דמ"מ אפילו מיירי התם קודם שהגיע זמן ק"ש הא כבר כ' דרש"י אוסר אפילו לא הגיע זמן ק"ש וע"ש מ"ש ע"ו. ולולי דמסתפינא הייתי אומר שיש ט"ס בדברי מהרש"א קרי וייתו הוא על דברי מהרש"ל דאפילו נימא דרש"י מיירי בהגיע זמן ק"ש מ"מ הא מספקא ל' לתלמודא התם אי רב מיירי בהגיע זמן ק"ש וממילא משמע דאפשר לומר רוב מיירי בהגיע זמן ק"ש וא"כ קשה לרש"י. ולכאורה הי' אפשר לומר דלא קאמר התם שהגיע זמן ק"ש אלא בעת הגחת תפילין אבל בשעה שהי' מתייבש פרקין לא הגיע זמן ק"ש אמנם התוס' קאי לפירש"י דהתם דקשה מאה דמתני פרקין ולא מהגחת תפילין (גנוי יוסף) וע"ע באמרי בינה ומחנה אפרים.

תלמוד בבלי <עוז והדר> - א ברכות / תלמוד בבלי {עמוד 338} {726077}

סנהדרין פרק אחד עשר חלק

[דף צו ע"א - צח ע"א]

דמשמט יום אחד לטעם דלכן קאמר נמנות שבעים אן שנת היא לה' כך העולם משמט אלף שנים כו' דומיא דמשה צראשית שמשמט יום א' לטעם וע"ז מיימי שפיר שנאמר וישגב ה' לגדו ציוס ההוא ואומר ומומר שיר ליום השנת כו' וק"ל: **ב' א"פ"ים תורה וכו' פירש"י** מן הגשם אשר כו' וקע"ג קודם השלמת ד' אלפים נהרג הים ולסוף ארון קע"ג שלמו ב' אלפים תורה ואידי דאמר ב' אלפים תורה ואלף תורה ולא שחלה תורה אחר ב' אלפים עכ"ל והוא דחוק לומר אידי דכ"ה"ג והגדלה לפרש הדברים כפשטן כי נאמרת אחר שגלו ישראל גלות גמורה אין בהם מורה כדכתיב בן מלכה ושריה גבירים אין מורה מ"מ קע"ג שנים אחר בית שני מקרי עדיין מיהת שנות מורה כי אז היו דור המתיאס ועדיין לא נמדלדלו הישרות עד אחר שנת רבי וצבר הגלות ורצה הגלות ועלו ימי מורה ומשם ואלף מתוך הגלות והגרות בכל אחרות וזמן ראו' לנבא משיח וימי חבלי משיח מקרי כפירש"י אן שצדוק משיח **מכלה הגלות וינצל שיעוד מירשאל עכ"ל ועיין בספר שנת יתורה נאמרת הוה צארוך:**

ח"א דף צו ע"ב כ"ה אי אינו כ"ה כו'. עיין פירש"י כל הוון קודם שיפוט משיח אז דן אינו כלה דמתוך היובל בסופו הוא בא עכ"ל. וקשה לפירושו דהיחך מספקא ליה למימר דכלה קודם שיפוט הא קאמר ויובל האחרון בן דוד בא דמשמע בחיובו הן ונראה לפרש דהיי קמבעיא אמ"ל בסופו הוא בא וימא שכלה דהיינו בסופו בא ולא יתעבד יתיר או אינו בא דוקא שכלה הזמן ההוא אלא דמאחרות זמן ואלך זמנו לנבא ומכה לו והוא שפיר פליג רב אשי דלא תנע' לך דנהדיא קאמר ליה מלאן ואלך איסתמי דהיינו אינו כלה ודו"ק: **ויברו בנגלה אהת בתובה כו'.** דהיינו כהן ולשון שגרו להן ישראל כדאמרין פרק כ"ג ו' וקאמר הכא דזה הכתב בא ודאי מיד ישראל יש לו עיקר דאלו היה כתב ולשון אשריות וכן כפ' ולשון עמי אפטר הכתב ממחמד מעשיו כוכבים: **ב' א"פ"ים תורה וכו' פירש"י** מנינים דגים עכ"ל. והוא דחוק דמאי קמ"ל שיהיו דגים לוחמים זה עם זה אבל לפי ענינו נראה לפרש על מלחמת עכו"ם שנקראו מנינים כמו המנין הרובץ ציס וכן יתפרש דך אגדה דפרק הספינה זן דלמא מנינא וינענה כו' וע"ש שיהיו מלחמות עובדי כוכבים קודם מלחמות גוג ומגוג וביאלת משיח הן וק"ל: **ויורד עד תהום כו'.** עיין פירש"י וימתי נראה לפרש ע"ש מ"ש ב"ר טן על פי התהום או מלכות ארס שאין לה חקר כמו התהום כו' ע"ש: **א"א ברבוביתנו כו'.** ג"ל דכל הני מפורשים כהני קרא דעוד חוון למועד גוי שאמר לא כרעמינו שהיו דורשים עד עידן וגוי שמפורש לנסוף גלסון קודם עד מועד מועדים ומתי גוי וכמו שפירשו המפרשים ו"ש דלתי כן אלא דיש עוד חוון לאחור מועד גוי ואין להטינו כפשוטו ולא כרבי שמלאי שהיה דורש האכלתם להם דמעה והשקמו דמעות שליש דהיינו הקד ח"ש דלתי כן אלא דיש עוד יופת ודיטר כזה הקד שאין להבין זו והקד צדקת דמעות שליש עיין פירש"י ועוד נראה לפרש לפי מ"ש במתוך ב' אלפים תורה ב' אלפים מורה ב' אלפים ימות המשיח כו' וה"ל ימות המשיח ב' אלפים שהוא שליש משנות בריאות עולם ולא כרבי עקיבא כו' עיין פירש"י כזה ואין להאריך ויש צוה דחוקים ול"נ לפרש ולא כרע"ק שהיה דורש האי קרא על בן כווינא שהוא היה משיח כדליתא גמדרס איכה רבתי זן שדרש דרך כוכב מיעקב אל תקרי כוכב אלא כווינא כווינא משיח ו"ש אלא יכוב שלא יהיה בן כווינא מלך המשיח כמו שהיו רע"ק ואמר שהיה רע"ק דורש עוד אחר מעט היא גוי' כל הפרשה על הגאולה העתידה ו"ש עוד אחר מעט היא גוי' יאן שהיה חגי הנביא עומד בגלות צבל ועבא עוד גלות אחת שהיה אחר חורבן בית שני ומעט הוא שלא יהיה מאריך אותו הגלות אלא צולמוס של אספקטוס וגיטוס עד מנחות בן כווינא שהוא היה משיח ואו הרעשתי כל הגוים גוי' וגדול יהיה כבוד הים האחרון מן גוי' היינו בגאולה העתידה ואמר שאינו בן דהקרא לא מתפרש כך אלא שהגוי עמד בגלות וחרבן בית ראשון ואמר עוד גדולה וכבוד יהיה לישראל ומעט כבוד יהיה לו אלא מלכות ראשון ע' שנה ומלכות שניה ג"ב ומלכות ג' כווינא רק ב' שנים ומחלה ולא יהיה הוא משיח עד שחמ"כ והרעשתי כל הגוים גוי' וק"ל: **בין שהגיע יבן הקדן כו'.** ג"ל הקדן שמשטן ולא בא שוב אינו כו'. שנאמר אם יתממה יומר מהקדן שמשטן מכה לו: **שמואל תאמר כו' והוא אינו מוכחה כו'.** דמאי איכפת ליה בטובתם של ישראל שמשטן לפני יתנבך צ"ה: **ת"א ל"ב יחכה ה' אהננכם גוי'.** דכל הענין מדבר עם נחמ"ל יתראה והוא מתכחש בהנבא כו' ומתי מוכחה כו' מדרת הדרין **טעמבבא כו'.** ג"ל מ"ה מעבד נשפיל חטא ישראל שאין הקב"ה מדלג על הקדן על בא זמנו כפירש"י שם ואמר אני למה מתכחש כו' דהקב"ה יודע זמן הקדן מתכה לו שפיר אבל אנו שאין אנו יודעין זמנו למה אנו מתכחש כי החוחלת ממוסכה ממלה לנ יאן ואמר כדי לקבל שכר על אכזר ומחלת הלב נחוחלת ומקוה ממוסכה ועי"ל דה"ק אנו למה מתכחש דמשיח לא בא רק צהיסק הדעת וטפי הוה היסק הדעת צהיט מתכה ידן ואמר דלכן אנו מתכחש לקבל שכר ודו"ק: **א"א גימטריא**

דף צו ע"ב גמרא אלא מלכות ראשונה שבעים כו'. והבאתי אתכם ציון אמר לו ר' אלעזר והלא כבר נאמר בשובה ונחת תושעון וגוי' א"ל ר' יהושע הלא כבר נאמר כה אמר ה' גואל ישראל וקדשו לבוה כו'. ל"ל: **רש"י** בד"ה עד הכה ותיסתחב כו'. ל"ל: **רש"י** בד"ה לא כרוביתנו כו' דורשין. **ה"ק**: **רש"י** בד"ה עד עידן כו' ב' עידנין ה' מאות דהיינו י"ב מאות כו'. ל"ל: **רש"י** בד"ה עוד אחת מעט היא כו' כשיצאו ישראל מגלות בבל כו' והיינו עוד אחת מעט כו' ואני מרעיש כו' והבאתי כל חפתי כו' אתן להם לישראל ואחר כך בא משיח ודרשא זו אינה אלא קרא אלפי היתב קאמר והכי קאמר חגי מעט גדולה ומלכות ושוב לא אתן כו'. ל"ל: **רש"י** בד"ה בעלתי אתכם כו' כולם חורדין. **ה"ק**: **רש"י** בד"ה כה אמר ה' וגוי' כו' אע"פ כן יגאלו מלכים יראו וקמו. ל"ל: **וה"ק**: **א"א**

חכמת שלמה הנחות

דף צח ע"א גמ' והלא כבר נאמר אם תשוב ישראל אלי תשוב נאם ה' כו' ר' אליעזר אומר אף מזה שנאמר כו' תלמידי חכמים שיש בהם שלום כו' אמר ליה מי את לאך בר חזירי גוונאי: **שם** ר' יהושע בן לוי אשכחיה לאליהו דהוה קאי אפיתחא דגן עיין אמר ליה אימת אתי משיח אמר ליה לכשירצה אדונינו הזה אמר רבי יהושע בן לוי שנים ראיתי וקול שלשה שומעתי רבי יהושע בן לוי אשכחיה לאליהו דהוה קאי אפיתחא דמרתאת כו'. ל"ל: **רש"י** בד"ה כה אמר כו' מלכים יראו וקמו. **ה"ק**: **רש"י** בד"ה כי למעט כו' שהיתה נפוצה אילך ואלך כו' גבורתם שיהיו שפלים כו'. ל"ל: **רש"י** בד"ה גדול מזה. ל"ל מגולה מזה כו'. מגולה יותר. **ה"ק**: **רש"י** כן ממילא דטור רבי אליעזר אומר מזה הפסוק כשתראה כו'. ל"ל: **וה"ק**: **רש"י** בד"ה וחסו בשם ה' כלומר כו'. ל"ל: **רש"י** בד"ה יהיירי גסי רוח מישראל. **בן** ועי' מהר"ל בחי"א.

הנחות והערות

אן ויקרא כה. ד. ה. בן איכה כו'. ט. גן וישני אלפים. דן ברש"י לפנינו "אר" אינו כלה בווי"ו (וכן בדפוס). הן ויש לצייין דגירסת היד רמ"ה הוא "א"ל בסופו"ו ולפניו אין כ"כ קושיא דאליהו ענה לו שהמשיח יבוא בסוף היובל וכעת נסתפק אם בסוף ממש כשכבר כלה היובל או מעט לפני הסוף. זן לעיל דף כא ע"ב. זן ב"ב דף עד ע"ב. חן ועד"ז פי' גם בשיעורת משיחו, והאברובאל מפרש שמדובר על המלכים שדרשו את היהודים או על המשיח שקר. ט. ג. ג. זן ב. יאן ועי' ביד רמ"ה שמפרש באופן אחר. יבן לפנינו חגי" את"ה הקדן. אבל גם ביד רמ"ה ליתא תלמוד בבלי עזו והדרו - כה סנהדרין / תלמוד בבלי (עמוד 384) {726077}